

1 TIMOTHEUS

en Titus Inleiding deel 2

de dwaalleer (het gnosticisme) achter deze
brieven en de terugkerende thema's in
hun woordgebruik

GELEZEN UIT

Herziene Statenvertaling

BELUISTER OF BEKIJK

versvoorvers.org/1-timotheus/en-titus-inleiding-deel-2

BELUISTER OF BEKIJK

Inhoud

1	Inleiding op de dwaalleer in de brieven	2 min	5
2	Gnosticisme en de afwijzing van materie	2 min	6
3	De ontkenning van Jezus' menswording	2 min	7
4	God of Hij: een verschil in de handschriften	2 min	8
5	De Christus bij Cerinthus en in de New Age	3 min	9
6	De lichamelijke opstanding ontkend	3 min	10
7	De opstanding zou al hebben plaatsgevonden	2 min	11
8	Ascese, losbandigheid en het geweten	4 min	12
9	Huwelijksverboden, voedselwetten en fabels	3 min	14
10	Dwaalleraars die onderwijzen voor het geld	4 min	16
11	Salaris, giften en de motieven van predikers	4 min	18
12	Gnostische hoogmoed en geestelijke tussenwezens	3 min	20
13	Geheime kennis tegenover kennis van de waarheid	3 min	21
14	God wil het behoud van alle mensen	5 min	23

15	Gedeelde thema's en de datering van de brieven	2 min	25
16	Gezonde leer gaat over praktisch gedrag	3 min	26
17	Leer en onderwijs in 1 Timotheus	4 min	27
18	Het onderwijs doorgeven in 2 Timotheus	2 min	31
19	Gezonde leer en het goede voorbeeld in Titus	2 min	32
20	Onderwijzen als kerntaak van de gemeente	2 min	34
21	Onderwijs deze dingen: de inhoud ligt vast	4 min	35
22	De uitdrukking 'Dit is een betrouwbaar woord'	5 min	38
23	Het evangelie bewaren en toevertrouwen	5 min	41
24	Goede werken als sieraad van het evangelie	2 min	44
25	Goede werken doen en ervoor toegerust zijn	3 min	45
26	Verlost om goede werken te doen	3 min	47
27	Een zuiver geweten bewaren	4 min	49
28	God behagen en het geloof behouden	5 min	52
29	De veroordeling van de duivel uitgelegd	3 min	54

30	De goede strijd en de goede soldaat	3 min	56
31	Vrouwen en de dwaalleer in Efeze	3 min	58
32	Weduwen, misleiding en onderwijs door vrouwen	4 min	59
33	Zware tijden en de laatste dagen van Jeruzalem	4 min	62
	Om verder te lezen		64

1

Inleiding op de dwaalleer in de brieven

Oké allemaal, laten we teruggaan naar onze beschouwing van de Pastorale Brieven. Ik wil een inleiding op de drie brieven afronden, 1 en 2 Timotheus en Titus, en daarna gaan we te zijner tijd verder met 1 Timotheus en de rest.

We hebben besproken wie Timotheus en Titus waren. We hebben besproken wie de auteur van de brieven was. Dat is duidelijk Paulus, tenzij je een soort onredelijke vooringenomenheid hebt tegen het idee dat het Paulus is. Paulus heeft de brieven duidelijk geschreven. We hebben er even over gesproken wanneer ze geschreven zijn. Blijkbaar nadat Paulus was vrijgelaten uit zijn eerste gevangenschap, en dus na de periode die in Handelingen wordt beschreven, heeft Paulus nog andere reizen gemaakt waarnaar in deze brieven wordt verwezen. Ze zijn waarschijnlijk geschreven rond 67 na Christus, kort voor zijn dood. Met name in 2 Timotheus is hij op het moment van schrijven gevangen, en verwacht hij dat zijn dood nabij is.

Voordat we deze brieven vers voor vers gaan bespreken, wil ik twee andere belangrijke zaken bekijken. Namelijk de aard van de dwaalleer die Paulus bestrijdt. Want, zoals het geval is bij veel van de brieven in het Nieuwe Testament, is de aanwezigheid van een bepaalde valse leer de aanleiding om de brieven te schrijven. Veel van de brieven in het Nieuwe Testament zijn geschreven om ofwel een probleem in de gemeente te bestrijden — wangedrag — of, vaker nog, verkeerde leer. En in de Pastorale Brieven wordt vaak verwezen naar mensen die afwijken van het geloof, die afwijken van de gezonde leer. Mensen die dingen onderwijzen die ze niet zouden moeten onderwijzen. Mensen die vragen opwerpen die nietig en leeg zijn — de King James Version noemt dat "ijdel gebabbel" — en die zich overgeven aan ijdele praat en eindeloze geslachtsregisters. Dit zijn allerlei dingen die Timotheus niet alleen moet vermijden, maar ook moet terechtwijzen en de kop indrukken. En van Titus wordt gezegd dat hij dat ook moet doen. We moeten ons dus, zo mogelijk, bewust zijn van waar Paulus hier precies mee bezig is.

2

Gnosticisme en de afwijzing van materie

En zoals ik eerder al zei, hebben wetenschappers, denk ik, deze dwaalleer redelijk goed geïdentificeerd als het gnosticisme. Het gnosticisme was een poging om de Griekse filosofie en de Oosterse mystiek samen te voegen tot een synthese, samen met het Jodendom en later het christendom. Het was een soort parasitaire dwaalleer. Het was niet gewoon een eigen religie, maar het hechtte zich eerst aan het Jodendom, en later aan het christendom, als een soort parasiet. Het probeerde gezag te ontleen aan de Joodse Schriften, en later aan de christelijke Schriften. En de elementen van de Griekse filosofie die daarin aanwezig waren, zijn grotendeels gebaseerd op de tweedeling waar Plato zo beroemd voor is: het scheiden van het materiële en het geestelijke rijk, en het aanmerken van het materiële rijk als kwaad en het geestelijke rijk als goed. Dat is grotendeels waar de Griekse filosofie te zien is in het gnosticisme: de poging om te zeggen dat alles wat materieel en fysiek is, ipso facto kwaad is, en dat alles wat niet-materieel of geestelijk is, goed is.

Nu kan het christendom het hier natuurlijk niet mee eens zijn. Ten eerste kunnen wij niet met deze gedachte instemmen dat alles wat fysiek is kwaad is, en het Jodendom evenmin, want God heeft de hele hemel en de aarde en alles daarin geschapen — alle fysieke materialiteit heeft Hij geschapen. En toch, nadat Hij ze gemaakt had, staat er dat

En God zag al wat Hij gemaakt had, en zie, het was zeer goed.
Toen was het avond geweest en het was morgen geweest: de zesde dag.

GENESIS 1:31

Er is niets intrinsiek kwaads aan atomen en moleculen en de dingen waaruit materie is opgebouwd. Natuurlijk zegt de Bijbel wel dat de materiële wereld en ons eigen lichaam door de zonde verdorven zijn, maar dat betekent niet dat het fysieke zijn op zich een morele aanklacht tegen hen is — dat fysiek zijn een kwaad ding zou zijn. De Bijbel geeft ook niet aan dat alles wat geestelijk is, goed is. Er zijn demonen, en dat zijn geesten.

Het is dus duidelijk dat deze gnostische en Griekse aanname sterk in strijd is met het christendom, en het leidde tot een ontkenning van bepaalde belangrijke christelijke waarheden.

3

De ontkenning van Jezus' menswording

Het leidde bijvoorbeeld tot een ontkenning van de menswording van Jezus. Men geloofde dat Jezus, omdat Hij een goddelijk wezen was, niet fysiek kon worden, omdat God te zuiver en te goed is om werkelijk rechtstreeks in contact te komen met het fysieke rijk. En daarom was de suggestie dat Jezus letterlijk gemaakt was van vlees en beenderen, zoals wij, aanstootgevend voor de gnostici. Tenminste, sommigen van hen wel — de Docetisten, die een tak van de gnostici waren — leerden dat Jezus bestond als een goddelijk wezen, maar niet als een echt mens in het vlees. Het Docetisme leerde bijvoorbeeld dat wanneer Jezus rondliep, Hij geen voetsporen achterliet, dat Hij helemaal geen echt fysiek wezen was, maar een verschijning, een spookachtige gestalte. En dat is blijkbaar een van de redenen waarom Johannes er in zijn brieven op hamerde dat Jezus Christus in het vlees gekomen is.

Hieraan leert u de Geest van God kennen: elke geest die belijdt dat Jezus Christus in het vlees gekomen is, is uit God; en elke geest die niet belijdt dat Jezus Christus in het vlees gekomen is, is niet uit God; maar dat is de geest van de antichrist, waarvan u gehoord hebt dat hij komt, en die nu al in de wereld is.

1 JOHANNES 4:2-3

Hij lijkt hiermee te reageren op dit gnostische idee. En Paulus zelf heeft mogelijk in de pastorale brieven enkele aanwijzingen dat hij op dat bezwaar reageert.

Wat hij zegt in 1 Timotheus 2:5:

Want er is één God. Er is ook één Middelaar tussen God en mensen, de mens Christus Jezus.

1 TIMOTHEÛS 2:5

Dat benadrukt dat Hij een mens was, hoewel Hij de middelaar is tussen God en mens. We zullen het middelaarschap in het gnosticisme ook nog behandelen, maar —

— dat benadrukt dat Hij een mens was. En in 1 Timotheus 3:16 zegt Paulus:

En buiten alle twijfel, groot is het geheimenis van de godsvrucht: God is geopenbaard in het vlees, is gerechtvaardigd in de Geest, is verschenen aan de engelen, is gepredikt onder de heidenen, is geloofd in de wereld, is opgenomen in heerlijkheid.

1 TIMOTHEÛS 3:16

Dat benadrukt opnieuw dat Jezus vlees was. Hij was gemaakt van vlees, zoals wij. Nu, trouwens —

4

God of Hij: een verschil in de handschriften

Trouwens, als je een andere vertaling hebt, staat er misschien "Hij" of "Die" is geopenbaard in het vlees, in plaats van "God". Er is hier een tekstueel verschil. De Textus Receptus zegt: "God is geopenbaard in het vlees" -- en dat is een heel goed bewijs voor de godheid van Christus wanneer je in discussie gaat met Jehovah's Getuigen en dergelijke. Maar de Bijbel van de Jehovah's Getuigen volgt, net als veel moderne vertalingen, in plaats daarvan de Alexandrijnse tekst, die niet zegt "God is geopenbaard in het vlees", maar "Die is" of "Hij is geopenbaard in het vlees" zegt. Dus als je een moderne vertaling hebt, zal die niet specifiek "God is geopenbaard in het vlees" zeggen. Maar dat is niet het belangrijkste voor ons huidige punt. Het punt is dat het over Jezus gaat, en daar zijn allen het over eens. En er staat "Hij". Wij hebben er

geen moeite mee om "God" te zeggen. Maar zelfs als we niet die lezing aanhouden als de tekst die we goedkeuren, staat er: "Hij is geopenbaard in het vlees." Het gaat hier om het woord "vlees" -- dat is hier het belangrijkste punt. Om te bewijzen dat Hij geen etherisch geestelijk wezen was dat geen voetsporen achterliet. Hij was vlees, net als wij. Hij was fysiek. En dit is iets wat de gnostici zouden ontkennen, en daarom moest Paulus dit misschien benadrukken.

John: Was daar niet een tegenargument tegen -- oké, Jezus was wel in het vlees, maar het was eigenlijk niet Hemzelf; het was de geest van Jezus die op een of andere man neerdaalde?

5

De Christus bij Cerinthus en in de New Age

Dat is, geloof ik, het cerinthianisme. Ik hoop dat ik docetisme en cerinthianisme nu niet door elkaar haal. Er zijn twee stromingen binnen het gnosticisme. Het docetisme, geloof ik, is de leer die zei dat Jezus helemaal niet fysiek was, dat Hij slechts een geestelijk wezen was. De docetisten waren de groep die ik net beschreef. Ik geloof dat het Cerinthus is, een andere gnostische leider, die leerde: "Nee, de mens Jezus was een fysiek mens, maar Hij was niet van nature de Christus; de Christus kwam op Hem bij Zijn doop en verliet Hem kort voor Zijn dood. De Christus is een geestelijke essentie die op deze gewone man, Jezus, rustte, en dat slechts voor een periode van drieënhalf jaar. Toen Jezus opgroeide, was Hij een doodgewoon persoon." En toen Hij stierf, was Hij een gewoon persoon, maar toen Hij gedoopt werd, kwam de Christus-geest op Hem, en die verliet Hem net voor Zijn dood, zodat de Christus niet te nauw verbonden is met de mens.

Trouwens, dit sluit natuurlijk heel goed aan bij het moderne New Age-denken. Zij gebruiken de term "Christus" op dezelfde manier als de cerinthiaanse ketterij dat deed. Zij geloven dat Jezus de Christus was in dezelfde zin als wij allemaal de Christus zijn. Voor hen is de Christus gewoon een geestelijke essentie die op ons allemaal kan rusten, of die in ons allemaal woont. Jezus was in hun ogen dus niet in enige bijzondere zin de Christus. Het bijbelse argument tegen die opvatting is natuurlijk dat het woord "Christus" eenvoudigweg het Griekse woord is voor de Messias, en de Messias heeft in

het Oude Testament al een rijke betekenisgeschiedenis. Welnu, toen de schrijvers van het Nieuwe Testament over Jezus spraken als de Christus of de Messias, hadden zij dit Oudtestamentische kader voor ogen, niet een of ander Grieks kader. En in het Oude Testament is de Messias niet zozeer een geestelijke essentie als wel eenvoudigweg de naam van een ambt. Het is een ambt dat Hij bekleedt. Hij, Jezus, is het die het ambt van Messias bekleedt, de Gezalfde, de Zaligmaker, de Koning. Het zeggen dat Jezus de Christus is, betekent dus niet dat Hij een Christus-bewustzijn had, of dat er een of andere Christus-essentie op Hem kwam. Het betekent eenvoudigweg dat Hij, door wie Hij was, die titel bekleedt zoals niemand anders dat kan: als de Christus, de Messias. Hij is, met andere woorden, de vervulling van de Messiaanse profetieën.

6

De lichamelijke opstanding ontkend

Dus nogmaals, deze gnostische ideeën zijn behoorlijk in strijd met het christendom en het jodendom, omdat ze wel degelijk de slechtheid van de materie en de goedheid van alle geest leren. En de manier waarop die gnostische ideeën zich in het bijzonder aan het christendom hechtten, ontkende de menswording van Christus. Schrijvers in het Nieuwe Testament die de gnostiek bestreden, bevestigden die menswording daarom vaak des te krachtiger. En ze ontkenden ook de lichamelijke opstanding. In 1 Korinthe 15 is het waarschijnlijk niet de gnostiek, maar gewoon de Griekse filosofie zelf, waartegen Paulus zich verzet wanneer hij over de opstanding spreekt. We hebben geen enkele reden om aan te nemen dat de gnostiek een probleem was in Korinthe, maar we weten dat er Grieken waren, en die waren beïnvloed door de Griekse filosofie. En het is nu precies dit element van de gnostiek dat hier het probleem is, dit Griekse idee dat materie slecht is. In 1 Korinthe 15 erkent Paulus dat er sommige christenen waren, zelfs mensen in de gemeente, Grieken, die de opstanding als werkelijkheid ontkenden. Het idee van een lichamelijke opstanding was voor het Griekse denken, voor de gnosticus, een bijzonder aanstootgevende leer, omdat het inhoudt dat dit lichaam voor altijd bij ons zal blijven. En voor de gnosticus was het idee: "Oh, hoe eerder we van dit lichamelijke lichaam af kunnen komen, hoe beter. Dit lichaam is een gevangenis. Dit lichaam is iets slechts." En wanneer onze geest er bij de dood van bevrijd wordt, verkeren we in een veel betere toestand. En de gedachte dat God een lichaam in

lichamelijke staat zal opwekken en dat we daar voor altijd in zullen zijn, was volkomen in strijd met het waardenstelsel dat door de Grieken en de gnostici werd uitgedragen. En daarom hadden Griekse christenen in de eerste eeuw moeite om de wijsheid en de geldigheid van de lichamelijke opstanding te accepteren — blijkbaar ook die van Christus, maar dat weet ik niet zeker — maar vooral de lichamelijke opstanding van christenen. Dus in 1 Korinthe 15 pleit Paulus krachtig, vooral voor de opstanding van christenen. Hij noemt wel de opstanding van Christus, maar alleen als argument voor de opstanding van christenen op de laatste dag. Evenzo lezen we dat sommige van de dwaalleraars die in Timotheus genoemd worden, met name in 2 Timotheus 2:18, terughoudend lijken te zijn over de leer van de opstanding. We hebben het dan over Hymeneüs en Filetus.

7

De opstanding zou al hebben plaatsgevonden

2 Timotheus 2:17 en 18 zegt:

En hun woord zal zich uitzaaien als kanker; onder hen bevinden zich Hymeneüs en Filetus. Zij zijn van de waarheid afgeweken door te beweren dat de opstanding reeds heeft plaatsgevonden, en breken het geloof van sommigen af.

2 TIMOTHEÛS 2:17-18

Nu zou je kunnen zeggen: "Hoe zou iemand in de eerste eeuw nou geloofwaardig kunnen beweren dat de opstanding al had plaatsgevonden? Kon je niet gewoon naar de begraafplaats gaan en kijken dat de lichamen er nog lagen?" Welnu, het is waarschijnlijk dat ze niet bedoelden dat er al een lichamelijke opstanding had plaatsgevonden. We weten dat in de vroege gemeente mensen zoals Paulus zelf leerden dat wedergeboorte op zichzelf al een vorm van opstanding is.

We waren dood in onze zonden en nu zijn we levend gemaakt. We zijn met Christus opgewekt ten leven, enzovoort.

En deze leraars zeiden waarschijnlijk dat de hoop op de opstanding die het christendom leert, volledig vervuld is in de geestelijke opstanding van de wedergeboorte, en dat er geen lichamelijke opstanding te verwachten is.

Dus wanneer ze zeggen dat de opstanding al voorbij is, bedoelen ze niet dat de lichamelijke opstanding al heeft plaatsgevonden. Dat zou een absurde uitspraak zijn, die gemakkelijk te weerleggen is met een bezoek aan welke begraafplaats dan ook. Maar ze ontkennen de werkelijkheid van de lichamelijke opstanding helemaal, en zeggen dat de opstanding die we al hebben ervaren, namelijk de wedergeboorte, de enige is die we moeten verwachten. En daarom zijn, volgens hen, de beloften van de opstanding uit de Bijbel al vervuld. Dat wil zeggen, ze zijn vervuld in onze wedergeboorte.

Het droevige hieraan is dat er een element van waarheid in zit, want Paulus spreekt, en Jezus spreekt ook, over wedergeboorte als een opstanding. Maar zij leren het niet als de enige opstanding. Het is de eerste opstanding, maar er zal ook een opstanding van dode lichamen zijn op de laatste dag, zoals Jezus Zelf duidelijk maakt, en Paulus en anderen ook.

8

Ascese, losbandigheid en het geweten

Het lijkt er dus op dat de dwaalleer waartegen Paulus hier ingaat, de lichamelijke opstanding ontkent. Mogelijk ontkent hij ook de menswording, omdat Paulus hier de menswording op deze manier benadrukt, al is er geen bewijs dat dit precies is wat de dwaalleer leerde. Het was zeer waarschijnlijk ook tegen het huwelijk gericht. Daarvoor is er zeker enig direct bewijs in 1 Timotheus 4, maar er is ook wat minder sterk bewijs daarvoor in andere delen van deze Pastorale Brieven.

Laat ik het zo zeggen. Omdat de gnostiek leerde dat het lichaam slecht is omdat het lichamenlijk is en alle lichamenlijke dingen slecht zijn, ontstonden daarop twee verschillende reacties. De ene groep gnostici koos voor ascese, wat betekent dat ze vonden dat we, omdat het lichaam slecht is, er helemaal niets aan zouden moeten doen om het te behagen. We zouden het lichaam gewoon moeten onderdrukken. We

zouden aan geen van zijn verlangens moeten toegeven. We zouden heel streng moeten zijn met ons lichaam en ons geen enkel lichamelijk genot mogen toestaan. Dit zouden mensen zijn zoals de Stoïcijnen.

Aan de andere kant had je gnostici die zeiden: "Welnu, als het lichaam toch onverbeterlijk slecht is, heeft het geen zin om te proberen het goed te maken. Je kunt het net zo goed de vrije loop laten. Ga er gewoon op uit en geniet volop. Vervul al je verlangens, want dit lichaam is toch niet eeuwig, en het is slecht, en je kunt het niet beter maken, en het is van nature slecht." Dus waarom ertegen vechten? En deze mensen, de Epicureeërs, waren degenen die leerden dat het eigenlijk allemaal om genot draait. Zoek het genot. En ze hadden de neiging antinomias te zijn, een woord waarmee je bekend bent, omdat we het er al eerder over gehad hebben. Een antinomiaan was iemand die elke regel ontkende.

Er waren dus twee tegengestelde reacties op het gnosticisme binnen het gnosticisme zelf. Sommige gnostici kozen, omdat ze geloofden dat het lichaam slecht was, voor ascese, wat een zeer strikte, wettische ontkenning van genot is. Andere gnostici kozen de tegenovergestelde aanpak van het epicurisme en het antinomianisme. Zij zeiden: "Je kunt er net zo goed van genieten, want het lichaam is toch slecht. Daar verandert niets aan. Je kunt je er net zo goed bij neerleggen en dienovereenkomstig leven, en gewoon al zijn verlangens uitleven." Vast staat dat er ascese en antinomianisme waren, twee tegengestelde dwalingen in de gemeente, en beide lijken een probleem te zijn dat Paulus hier aan de orde stelt.

Ten eerste zien we wat aanwijzingen dat er antinomianisme was, omdat Paulus de nadruk legt op het geweten en op de manier waarop mensen van hun geweten zijn afgedwaald. Ik weet niet of je dit opgemerkt hebt toen je de Pastorale Brieven doorlas, maar het geweten wordt daar vaker genoemd dan in enig ander Bijbelgedeelte van vergelijkbare lengte. Een christendom met een zuiver geweten is hier een belangrijk aandachtspunt voor Paulus. En dat kan zijn omdat antinomianen uiteraard de wet moeten ontkennen in hun eigen hart en geweten, want zij zeggen: "Wij staan niet onder enige wet." Als ze eropuit gaan om in onzedelijkheid en losbandigheid en dergelijke te leven, zal hun geweten dat in eerste instantie tegenspreken. Maar ze

zullen hun geweten moeten negeren. Ze zullen, zoals hij zegt, hun geweten moeten toeschroeien. Hij zegt dat ze zo een goed geweten afleggen en schipbreuk lijden in het geloof:

En behoud het geloof en een goed geweten. Sommigen hebben dit verworpen en hebben in het geloof schipbreuk geleden.

1 TIMOTHEÛS 1:19

9

Huwelijksverboden, voedselwetten en fabels

Er zijn veel verwijzingen naar het geweten en naar de noodzaak van een zuiver geweten. Dat kan erop wijzen dat een deel van de wijdverspreide dwaling bestond uit mensen die hun geweten gewoon negeerden en deden alsof er geen wet en geen moraal was om hen te beheersen. Dat zou antinomianisme zijn. Tegelijkertijd hebben we aanwijzingen voor ascese, de andere reactie op de gnostische filosofie. We zien dat bijvoorbeeld in hoofdstuk 4, waar Paulus spreekt over verleiders die naar zijn verwachting heel snel zullen opstaan, of in de laatste tijden. We weten niet welke tijden hij daar bedoelt, maar hij zegt in vers 2:

door huichelarij van leugenaars, die hun eigen geweten als met een brandijzer hebben toegeschroeid.

1 TIMOTHEÛS 4:2

Dit is ascese: het zeggen dat het huwelijk verkeerd is, omdat het natuurlijk de plaats is waar seksuele activiteit plaatsvindt, tussen goede mensen. En bepaalde voedingsmiddelen werden verboden. Dit is een onchristelijke ascese, die suggereert dat de geneugten van het huwelijksleven en van het eten van voedsel gewoonweg niet passend zijn.

En we vinden nog een aanwijzing voor ascese in Titus 1:15. Na het gedeelte over de dwaling van de goddelozen staat er in vers 15:

Alle dingen zijn wel rein voor hen die rein zijn, maar voor hen die bezoedeld en ongelovig zijn, is niets rein, maar hun verstand en ook hun geweten zijn bezoedeld.

TITUS 1:15

Opnieuw zien we het geweten terugkomen. Nu gaat ‘voor de reinen is alles rein’ natuurlijk over voedsel. Hij bedoelt niet dat homoseksualiteit of onzedelijkheid rein zijn, maar hij bedoelt dat alle voedsel rein is voor iemand die zelf rein is. Maar als jouw hart niet rein is, dan is niets rein. En dat hij dit moet zeggen, suggereert dat er mensen waren die probeerden hen te beperken in hun eten, in hun voedingspatroon.

En zij lijken Joodse wetten en fabels te onderwijzen, want een deel van de dwaling waarmee Paulus te maken heeft, is Joods van aard. Dit is blijkbaar een gnostische vorm van het jodendom, of jodendom met gnosticisme erbij, dat hier een probleem vormde. Dat kunnen we op een aantal plaatsen zien. Er wordt veel Joods wetticisme gesuggereerd. Een daarvan staat in het gedeelte dat we net bekeken hebben, Titus 1, vers 14. Daar staat:

en zich niet zullen bezighouden met Joodse verzinsels en geboden van mensen die zich van de waarheid afkeren.

TITUS 1:14

Joodse fabels wijzen erop dat er een Joods element zit in de leer die de problemen veroorzaakt. Evenzo, in 1 Timotheus 1, waar Paulus het onderwerp van degenen die de verkeerde dingen onderwijzen voor het eerst aansnijdt, zul je merken dat er in vers 7 van 1 Timotheus 1 staat:

Zij willen leraars van de wet zijn en hebben geen inzicht in wat zij zeggen en evenmin in wat zij zo sterk benadrukken.

1 TIMOTHEUS 1:7

Ze willen dus leraars van de wet zijn. Dat wijst zeker op de Joodse wet. Ze onderwijzen Joodse fabels, volgens Titus. Dit is dus gnosticisme dat gekoppeld is aan Joodse leringen, en waarschijnlijk grotendeels een strikt wetticisme.

10

Dwaalleraars die onderwijzen voor het geld

Wat het karakter van de leraren betreft, zijn er een paar dingen op te merken. Het eerste is dat Paulus aangeeft dat ze het voor het geld doen, in Titus 1, vers 11. Merk overigens op dat Titus 1, vers 10, zegt:

Want er zijn ook veel opstandigen, mensen die zinloos praten en misleiders, vooral die van de besnijdenis zijn.

TITUS 1:10

Dat is weer een aanwijzing dat de Joodse achtergrond daar deel van het probleem is, in Titus 1, vers 10. Maar dan zegt hij in vers 11:

Men moet hun de mond snoeren. Zij brengen hele huis gezinnen in verwarring, door te leren wat onbehoorlijk is, om schandelijke winst.

TITUS 1:11

Nu vertelt hij ons wat hun motieven zijn. Ze worden gedreven door verlangen naar geld. Er waren veel rondtrekkende rabbi's en rondtrekkende filosofen onder de Grieken en de Joden die hun advies en hun onderwijs verkochten. Ze vroegen geld voor lessen en dergelijke. Ze vroegen geld voor hun onderwijs. Natuurlijk zou de apostel Paulus zoiets nooit doen, en evenmin zou enige andere apostel dat doen, of blijkbaar, in de eerste eeuw, enige christen in het algemeen. Zij vroegen geen geld voor hun onderwijs, en Paulus heeft heel duidelijk gemaakt dat hij dat niet zou doen. Maar deze mensen deden dat wel. En wat ze deden, deden ze voor de winst, voor het geld.

In 1 Timotheus 6 zien we dezelfde motivatie. Hij spreekt daar over het nutteloze geruzie van mensen met een verdorven denken, die de waarheid missen, en die menen dat godsvrucht een middel tot winst is. De King James zegt: ‘die menen dat winst godsvrucht is’, en ik weet niet hoeveel andere vertalingen, net als de New King James, zeggen: ‘godsvrucht is een middel tot winst’.

Er zijn een paar manieren om dit te begrijpen. Als we het zo opvatten dat ze denken dat winst godsvrucht is, komt dat ongeveer neer op het idee dat winst een kenmerk van godsvrucht is. Als je dan voorspoedig bent, zou je dus wel een godvruchtig mens moeten zijn. Winst heeft natuurlijk met geld te maken. Voorspoed zou dan een teken zijn dat je godvruchtig en geestelijk bent. En dus zouden ze iemands financiële status gebruiken als maatstaf voor geestelijkheid. Ik denk echter niet dat het hier dat betekent. Zo vertaalt de King James het; het zou zo kunnen zijn. De meeste nieuwere vertalingen volgen, net als de New King James, de lezing dat godsvrucht een middel tot winst is. Dat wil zeggen: ze gebruiken de religie om dezelfde reden waarom andere mensen andere dingen gebruiken, namelijk om geld te verdienen, om rijk te worden. Ze maken gewoon handelswaar van mensen, en het zijn professionele geestelijken, of leraren, of filosofen, die het voor het geld doen. Ze zien godsvrucht niet als iets wat je doet uit verplichting aan God, omdat je geweten je ertoe dwingt. Ze zien godsvrucht gewoon als een andere manier om geld te verdienen. Ze zien religie als niets meer dan een truc om geld uit mensen te krijgen. Dat is dus hoe ik het begrijp, en zo lijkt het ook te zijn in de moderne vertalingen van 1 Timotheus 6, vers 5. Dus we hebben bewijs, uit Titus en uit 1 Timotheus, dat deze leraren het niet deden uit filantropie of welwillendheid.

Ze deden het voor het geld, en Paulus wist dat. Het was niet alleen dat ze betaling aannamen, maar dat was de reden waarom ze ermee bezig waren. Ze deden het voor het geld.

11

Salaris, giften en de motieven van predikers

Nu wil ik er nog aan toevoegen: als iets van wat ik net gezegd heb jou een slecht gevoel geeft over een voorganger, of een medewerker van een religieuze organisatie, of een leraar die geld vraagt, dan wil ik erop wijzen dat het feit dat iemand geld aanneemt voor zijn bediening, of zelfs geld vraagt voor zijn bediening, niet noodzakelijk betekent dat hij het voor het geld doet. Hij kan het voor de Heere doen, en het feit dat hij een salaris ontvangt is dan simpelweg een bijkomend voordeel, of iets wat helemaal een apart punt is. Maar hij zou het ook doen zonder het salaris; het is toevallig zo dat de positie die hij heeft een salarispositie is. Ik probeer dus niet om voorgangers neer te halen, en ik denk niet dat Paulus per se voorgangers wilde neerhalen die een salaris ontvangen. Paulus zelf zou dat echter niet doen, en zijn metgezellen ook niet. En de leraren tegen wie hij zich keerde, deden dat wel.

Natuurlijk kunnen we daaruit niet concluderen dat elke christen die geld aanneemt voor onderwijs daarmee kwaad doet. Maar we zouden wel kunnen zeggen dat iemand die geld vraagt voor religieus onderwijs, wat financieel beleid betreft, iets doet wat meer lijkt op wat die leraren deden dan op wat Paulus zou doen. Maar nogmaals, we moeten dat niet te ver doortrekken, om mensen te veroordelen op hun motieven. Paulus kende de motieven van deze mensen, deze leraren. Wij kennen de motieven niet van christenen die misschien een salaris ontvangen. Ik weet zeker dat Billy Graham een salaris ontvangt. In feite ontvangen voorgangers in veel gevallen een salaris om financieel verantwoording te kunnen afleggen.

Iemand zoals ik ontvang geen salaris, maar ik ontvang wel geld — vrijwillige giften. Het is onvoorspelbaar wat ik zal krijgen. Vaak krijg ik niet zo veel, maar soms krijg ik in korte tijd veel geld. Ik denk niet dat dat gewoon toeval is; ik denk dat de Heere dat doet. Maar het punt is: soms komt er heel weinig geld binnen over een lange periode, en soms komt er in één keer veel.

Ik was aan het praten met een andere predikant. Ik zal je niet vertellen wie het is, want je kent zijn naam, en ik wil niet dat je slecht over hem denkt. Ik denk zelf niet slecht over hem hierom. Maar hij vroeg me naar mijn financiële beleid wanneer ik op reis

ben. Hij zei: "Neem je een salaris van je organisatie?" Ik zei: "Nee, wat er ook aan honoraria binnenkomt, dat houd ik, en daar leef ik van." En hij zei: "O, nou, als ik op reis ben, houd ik niets van de honoraria. Alle giften die ik krijg als ik op reis ben, alle collectes en zo die ze ophalen, gaan naar de organisatie, en zij betalen mij een salaris." En ik dacht: nou, dat is misschien wel een betere manier om bescheiden te zijn. Het hangt ervan af. Ik bedoel, neem bijvoorbeeld iemand als Jimmy Swaggart — ik weet niet of hij een salaris nam of niet; waarschijnlijk wel. Maar als dat niet zo was, als hij gewoon zei: "Alle giften die binnenkomen voor onze bediening zijn van mij" — dan zou dat een beetje toegeeflijker naar zichzelf toe zijn dan wanneer de giften naar de bediening gingen en ze hem gewoon een redelijk salaris gaven. Ik weet het niet. Wat ik bedoel te zeggen is: je kunt niet zeggen dat iemand meer of minder eerlijk is, of meer of minder bescheiden, doordat hij wel of geen salaris neemt. Want degene die een salaris neemt, neemt misschien in werkelijkheid een lager salaris dan hij zou krijgen als hij gewoon alle giften die binnenkwamen zou houden. Maar als alle giften naar de organisatie gaan, dan betaalt die hem een salaris.

Hoe dan ook, ik probeer hier alleen wat evenwicht in aan te brengen. Deze valse leraren onderwezen voor het geld. Er zijn leraren in de christelijke kerk die onderwijzen en daarvoor geld vragen, of die een salaris ontvangen, maar dat betekent niet per se dat dát hen motiveert, of dat dat de reden is waarom ze het doen. Al zijn er duidelijk ook foute figuren in de kerk. Er zijn predikanten die het alleen voor het geld doen, en sommigen van hen worden van tijd tot tijd ontmaskerd. Het is duidelijk dat heiligheid niet hun zorg is, maar geld — voorspoed.

12

Gnostische hoogmoed en geestelijke tussenwezens

Laten we hier verdergaan. Verder, wat betreft de motivatie, of het karakter, van deze leraren — we zien dat ze trots zijn. En dat staat er ook zo — waar is het? 1 Timotheus 6, de verzen 3 en 4:

Als iemand een andere leer brengt en zich niet houdt aan de gezonde woorden van onze Heere Jezus Christus en aan de leer die in overeenstemming is met de godsvrucht, dan is hij verwaand, weet niets, maar heeft een ziekelijke neiging tot twist vragen en woordenstrijd. Daaruit komen voort: afgunst, ruzie, lasteringen en kwaadaardige verdachtmakingen,

1 TIMOTHEÛS 6:3-4

Nu, deze trots blijkt zich te uiten in een vals intellectualisme. Dit geldt zeker voor de gnostici. Het woord "gnostisch" zelf komt van het Griekse woord "gnosis", wat "kennen" betekent. En zij beweerden dat zij degenen waren die het wisten. In feite geloofden de gnostici dat behoud komt door kennis van mysteriën. Dit is waar de oosterse mystiek het gnosticisme binnenkwam. Er waren mysteriegodsdiensten door heel Europa en Azië voordat het christendom daar kwam, en zij hadden allerlei mystieke, uitgebreide rituelen — denk aan de vrijmetselarij, dat soort dingen. Al die ceremonies en wachtwoorden en zo zijn onderdeel van de mysteriegodsdiensten van die streek. Het gnosticisme was een mengeling van sommige hiervan met de Griekse filosofie en zo.

Vanwege de gnostische opvatting dat God pure geest was en volkomen goed, en dat alle materie slecht was, geloofden zij dat God geen direct contact kon hebben met de materiële wereld. Zij geloofden feitelijk dat de materiële wereld al zo lang bestond als God bestond, dat Hij het niet gemaakt had. Hem kan er geen blaam treffen; het is slecht, en Hij heeft het niet gemaakt. En toen de tijd kwam dat Hij er iets mee wilde doen, het wilde vormen tot zijn huidige staat en zo, geloofden zij dat Hij geen direct

contact kon hebben met de corrupte materiële wereld. En daarom veronderstelden zij een groep emanaties van God. God was pure geest. De aarde en de materie waren puur kwaad. En daartussenin waren er verschillende stadia, bemiddelaars. Elk daarvan is een emanatie van God. Elke volgende emanatie stond iets verder van God verwijderd, en was iets meer toegankelijk voor de materiële wereld. Zij geloofden dat Jezus gewoon een van die emanaties van God was. Deze emanaties konden al dan niet gepersonifieerd zijn, maar het idee was dat God nooit direct contact had met de mens, en dat er al deze bemiddelende emanaties waren. Wanneer Paulus zegt:

Want er is één God. Er is ook één Middelaar tussen God en mensen, de mens Christus Jezus.

1 TIMOTHEÛS 2:5

lijkt hij zich te keren tegen dit idee van al die emanaties.

13

Geheime kennis tegenover kennis van de waarheid

Maar volgens het gnosticisme was de weg tot behoud het leren van geheime wachtwoorden en rituelen die je zouden helpen deze ladder te beklimmen, door deze verschillende emanaties heen, tot je uiteindelijk bij de pure geest uitkwam. En zo kwam behoud door kennis van mysteriën. En omdat de gnostici dat geloofden, geloofden ze dat zij degenen waren die deze mysteriën kenden, en iedereen anders natuurlijk niet. En daardoor hadden de gnostici een gevoel van superioriteit en intellectuele trots. Het was alsof hun kennis die van iedereen overtrof en alsof zij de dingen kenden die er werkelijk toe deden om geweten te worden, terwijl iedereen anders onwetend was. Dat is de houding van het gnosticisme. Het is ook de houding van veel moderne sekten: het idee dat maar weinigen deze dingen weten, en dat wij dat zijn. Wij zijn degenen, en wij zijn de enigen die het zeggen. Zo voelden de gnostici zich.

Paulus beschrijft de dwaalleraars, zoals we net al aanstipten in 1 Timotheus 6:4, als hoogmoedig en dol op twisten. In 1 Timotheus 6:20 waarschuwt hij Timotheus voor kennis die ten onrechte zo genoemd wordt. De King James zegt daar 'science falsely so-called' -- het woord 'science' betekent daar gewoon kennis. In 1 Timotheus 6:20 zegt hij:

O Timotheüs, bewaar het u toevertrouwde pand, wend u af van onheilige, inhoudsloze praat en tegenstellingen van de ten onrechte zo genoemde kennis.

1 TIMOTHEÛS 6:20

Wat ten onrechte kennis genoemd wordt, zijn deze valse intellectuele bespiegelingen van het gnosticisme. Zij denken dat zij de kennis hebben.

Trouwens, 1 Johannes, een brief die geschreven is om het gnosticisme te bestrijden, legt heel sterk de nadruk op het woord kennis. Als je 1 Johannes leest, kom je het heel vaak tegen. Johannes zegt, in een kort bestek van vijf hoofdstukken:

Wij weten dat wij zijn overgegaan uit de dood in het leven, omdat wij de broeders liefhebben; wie zijn broeder niet liefheeft, blijft in de dood.

1 JOHANNES 3:14

Het idee van kennis wordt benadrukt -- wat christenen weten. Dit komt doordat de gnostici het gevoel hadden dat zij de enigen waren die iets wisten van wat werkelijk belangrijk was. En Johannes zegt: 'Nee, wij christenen die geen gnostici zijn, wij weten alles wat we moeten weten. De verborgen mysteries die de gnostici beweren ontdekt te hebben, hebben wij niet nodig om behouden te worden. Wij hebben een relatie met God, omdat we Hem kennen en omdat we Zijn Zoon kennen,' enzovoort.

14

God wil het behoud van alle mensen

Evenzo benadrukt Paulus de kennis van de waarheid, waarschijnlijk om dezelfde reden als Johannes dat deed in 1 Johannes. In de pastorale brieven zien we herhaaldelijk verwijzingen naar het kennen van de waarheid. In 1 Timotheus 2:4 zegt Paulus dat God wil dat alle mensen behouden worden en tot kennis van de waarheid komen. Trouwens, dit gaat ook in tegen het exclusivisme van het gnosticisme. De gnostici dachten dat zij een select groepje mensen waren, de enkelen en de uitverkorenen die de waarheid zouden kennen. Nee, God wil dat iedereen behouden wordt. God is daar niet bekrompen in. Hij wil dat iedereen behouden wordt en dat iedereen tot kennis van de waarheid komt. En trouwens, deze universele bewogenheid van God komt ook tot uitdrukking in 1 Timotheus 2:6, waar hij zegt:

Hij heeft Zich gegeven als een losprijs voor allen. Dit is het getuigenis op de door God bestemde tijd.

1 TIMOTHEÛS 2:6

Ook hier is God allerm minst exclusief. Hij wil dat iedereen behouden wordt. Evenzo zegt Paulus in 1 Timotheus 4:10:

Want daarvoor spannen wij ons ook in en worden wij gesmaad, omdat wij onze hoop gevestigd hebben op de levende God, Die een Behouder is van alle mensen, in het bijzonder van de gelovigen.

1 TIMOTHEÛS 4:10

Nu zijn deze drie passages, trouwens -- 1 Timotheus 2:4, 2:6 en 4:10 -- allemaal goede passages om te bewijzen dat God niet alleen geïnteresseerd is in een select groepje uitverkorenen. Hij is in hen allemaal geïnteresseerd. Dat spreekt niet alleen het exclusivisme van het gnosticisme tegen, het spreekt ook het exclusivisme van welk ander theologisch systeem tegen? Het calvinisme. Het calvinisme leert dat alleen de uitverkorenen behouden zullen worden, en dat Christus alleen voor de uitverkorenen

gestorven is. Christus is niet gestorven voor de zonden van iedereen, zeggen zij. Zij zeggen dat dit het derde hoofdpunt van het calvinisme is: dat er sprake is van een beperkte verzoening. De verzoening, oftewel het offer van Christus, was alleen bedoeld voor de uitverkorenen, niet voor iedereen. En toch lijken deze verzen in 1 Timotheus net zo sterk tegen een beperkte verzoening te pleiten als tegen het gnosticisme, want hij zegt in vers 4:

Die wil dat alle mensen zalig worden en tot kennis van de waarheid komen.

1 TIMOTHEÛS 2:4

In vers 6 zegt hij: 'Die Zichzelf gegeven heeft als losprijs voor allen.' Dat is niet alleen voor de uitverkorenen — Hij heeft hen allemaal vrijgekocht. En in hoofdstuk 4, vers 10 zegt hij: 'Hij is de Redder van alle mensen, en vooral van hen die geloven.'

In zekere zin is Zijn behoud beschikbaar voor alle mensen. Hij is natuurlijk in werkelijkheid de Zaligmaker van hen die dat behoud door geloof omarmen.

We zien dus dit schijnbare pseudo-intellectualisme, exclusivisme, ascetisme, mogelijk een vorm van antinomianisme, en waarschijnlijk een verzet tegen de menswording en de opstanding. Dit zijn de factoren van de dwaalleer die in de richting van het gnosticisme wijzen. Het feit dat Paulus vermeldt dat er leraars van de wet zijn die Joodse fabels volgen, en zij die van de besnijdenis zijn, enzovoort, vertelt ons alleen maar dat dit gnosticisme is dat verbonden is met het jodendom, wat niet ongewoon is. Het was in die periode allerm minst ongewoon.

Trouwens, de Joodse Kabbalah, een occult geschrift van de Joden dat door veel Europese Joden gevolgd wordt, is in de kern Joods gnosticisme. De Kabbalah is een Joods boek, maar het is het boek van het Joodse gnosticisme. Het is en wordt gevolgd door veel Joden, vooral Poolse Joden en Russische Joden -- niet allemaal, maar je hoort zelfs mensen in de Verenigde Staten over de Kabbalah praten alsof die ook een zeker gezag heeft.

We hebben het over de dwaalleer gehad. Ik denk dat het, gezien alle gegeven informatie, een redelijke aanname is dat het hier waarschijnlijk om gnosticisme gaat. Hoewel, zoals we eerder al aangaven, het gnosticisme pas in de tweede eeuw, vroeg in de tweede eeuw, een volledig uitgewerkt, gesystematiseerd systeem werd. Maar het had in de eerste eeuw zeker al zijn elementen al in beweging, en dat was duidelijk een probleem voor sommige van de gemeenten waaraan Paulus schreef, en de gemeenten waaraan Johannes schreef.

15

Gedeelde thema's en de datering van de brieven

Laten we het nu hebben over enkele van de overheersende woordenschat, aandachtspunten en thema's in deze brieven. Ik noemde al dat we vrij goed een datum kunnen vaststellen voor 2 Timotheus, omdat die spreekt over Paulus' gevangenschap vlak voor zijn dood. Dat kan bepaald worden. Als Paulus, zoals de kerkvaders ons vertellen, in 67 na Christus door Nero werd geëxecuteerd, dan hebben we de datum van 2 Timotheus vastgesteld als heel dicht bij dat moment. Ik zei echter dat 1 Timotheus en Titus naar alle waarschijnlijkheid ook tot die periode behoren, hoewel ze ons geen bewijs geven van hun datering.

De reden dat ik dat zeg, heeft te maken met de overwegingen die ik nu naar voren wil brengen: er zijn in de Pastorale Brieven zoveel gedachten, woordenschat, woorden en uitdrukkingen, en thema's die dicht opeen voorkomen, die in andere geschriften ofwel afwezig zijn, ofwel maar zelden gebruikt worden. Dat wil zeggen: ze hebben in de Pastorale Brieven een nadruk en een aanwezigheid die de indruk geven dat al deze brieven rond dezelfde tijd zijn geschreven, en over dezelfde thema's gaan. Zoals ik al zei, hebben we om dezelfde reden aanleiding om te geloven dat Efeze en Kolossenzen in dezelfde periode zijn geschreven. De omstandigheden, de thema's en de zorgen van die brieven zijn vrijwel identiek aan elkaar, en we zullen zien dat dat ook geldt voor deze brieven.

Eigenlijk had ik gewild dat ik in jullie zelfstudievragen over de Pastorale Brieven de eis had opgenomen om zelf thema's en woorden op te sporen die ofwel uitsluitend in de Pastorale Brieven voorkomen, ofwel daar op zijn minst vaker voorkomen dan elders.

Dan hadden jullie een lange lijst kunnen opstellen. Ik heb er zelf een gemaakt terwijl ik het las. Ik heb vijftien thema's gevonden die, zoals ik al zei, ofwel uitsluitend in de Pastorale Brieven voorkomen, ofwel daar vaker voorkomen dan op andere plaatsen — dat wil zeggen, in andere geschriften van het Nieuwe Testament van vergelijkbare omvang.

16

Gezonde leer gaat over praktisch gedrag

Een van de belangrijkste nadrukpunten — eigenlijk zijn er twee die in feite één zijn — is de nadruk op onderwijs en op leer. Het woord "leer" komt in deze brieven heel vaak voor. Af en toe wordt de uitdrukking "gezonde leer" gebruikt. Alleen in de Pastorale Brieven komt de uitdrukking "gezonde leer" voor; deze uitdrukking wordt drie keer gebruikt in de Pastorale Brieven. Een vergelijkbare uitdrukking, "goede leer", of "heilzame leer", of iets dergelijks, komt ook voor. Maar het woord "leer" zelf komt heel vaak voor, en dat geldt ook voor de bijbehorende term "onderwijs". Ik zal je de verwijzingen geven, en we zullen ze samen bekijken, maar ik wil dat je ziet dat Paulus zich, waarschijnlijk meer dan met enig ander thema in dit boek, bezighoudt met leer en onderwijs.

Leer betekent eenvoudigweg: wat er onderwezen wordt. We denken bij leer vaak aan theologie, en dat is niet verkeerd, maar het is niet zomaar theologie. Het gaat niet alleen om de leerstukken over wat de juiste begrippen over God zijn, maar morele onderwijzingen maken ook deel uit van de leer waarmee Paulus zich bezighoudt — eigenlijk waarschijnlijk meer dan met iets anders. Bijna altijd, wanneer Paulus ons een aanwijzing geeft over wat hij met leer bedoelt, heeft het te maken met praktisch

gedrag: de onderwijzingen van de gemeente, en in het bijzonder de onderwijzingen van Christus. Paulus identificeert de leer van de gemeente met de woorden van onze Heere Jezus Christus. In hoofdstuk 6, vers 3, staat er:

Als iemand een andere leer brengt en zich niet houdt aan de gezonde woorden van onze Heere Jezus Christus en aan de leer die in overeenstemming is met de godsvrucht,

1 TIMOTHEÛS 6:3

Let op de woorden van onze Heere Jezus Christus. Dit is heel belangrijk, want veel mensen, zelfs moderne christenen, houden zich meer bezig met de woorden van Paulus of een ander deel van de Schrift dan met de woorden van Jezus. In de vroege gemeente was datgene wat gezonde leer werd genoemd, eenvoudigweg wat Jezus onderwees. En een groot deel van wat Jezus onderwees, had te maken met hoe je je in bepaalde situaties zou moeten gedragen: hoe je je in het huwelijk zou moeten gedragen, hoe je zou moeten reageren als iemand je voor de rechter wil slepen, wat je met je geld zou moeten doen, en nog veel meer van dat soort dingen — mensen vergeven, en dat soort dingen. De onderwijzingen van Jezus zijn voor het grootste deel praktisch. Zeker, er zitten ook wel wat leerstellige dingen bij, maar ze zijn praktisch. Daarom is Paulus hier bezorgd dat gezonde leer wordt onderwezen, in tegenstelling tot de onderwijzingen van valse leer.

17

Leer en onderwijs in 1 Timotheus

Laat me nu zoveel mogelijk verwijzingen naar onderwijs doorlopen die ik zonder concordantie heb kunnen vinden, en sommige daarvan zullen ook overlappen met de verzen die ik over leer heb. Ik heb twee lijsten: één lijst met passages over onderwijs, en één lijst met passages over leer, en in sommige gevallen zijn leer en onderwijs hetzelfde vers.

We beginnen bij 1 Timotheus hoofdstuk 1, vers 3:

Ik herinner u eraan hoe ik u, toen ik naar Macedonië reisde, ertoe opgeroepen heb in Efeze te blijven om sommigen te bevelen geen andere leer te onderwijzen,

1 TIMOTHEÛS 1:3

Daar hebben we zowel onderwijs als leer — onderwijs geen andere leer, zegt hij. In 1 Timotheus hoofdstuk 1, vers 10, komen we voor het eerst de uitdrukking "gezonde leer" tegen. Hij zegt:

voor ontuchtplegers, voor mannen die met mannen slapen, voor mensenhandelaars, leugenaars, meinedigen en als er iets anders tegen de gezonde leer is,

1 TIMOTHEÛS 1:10

— dat zijn degenen voor wie de wet gegeven is —

Let nu op wat gezonde leer is: de dingen die daarmee in strijd zijn, zijn moorden, hoererij bedrijven, sodomie bedrijven, mensen kidnappen, liegen, meined plegen. Met andere woorden: gezonde leer heeft te maken met moreel gedrag. Deze dingen zijn in strijd met de gezonde leer.

We komen vervolgens bij 1 Timotheus hoofdstuk 2, vers 12, waar hij zegt:

Want ik sta niet toe dat een vrouw onderwijs geeft, en ook niet dat zij de man overheerst, maar ik wil dat zij zich stil houdt.

1 TIMOTHEUS 2:12

Daar gaan we het natuurlijk apart over hebben, maar de belangstelling voor onderwijs is daar wel aanwezig. In hoofdstuk 3, vers 2, wordt aan het einde van dat vers gezegd dat een opziener in staat moet zijn om te onderwijzen. In hoofdstuk 4, vers 6, komen we opnieuw een verwijzing naar gezonde leer tegen:

Als u de broeders deze dingen voorhoudt, zult u een goed dienaar van Jezus Christus zijn, gevoed door de woorden van het geloof en door de goede leer, die u nagevolgd hebt.

1 TIMOTHEÛS 4:6

Dan, in hoofdstuk 4, vers 11:

Beveel deze dingen en onderwijs ze.

1 TIMOTHEÛS 4:11

En dan vers 13:

Blijf bezig met het voorlezen, met het vermanen, met het onderwijzen, totdat ik kom.

1 TIMOTHEÛS 4:13

wat eenvoudigweg onderwijs betekent. En ook vers 16:

Geef acht op uzelf en op de leer. Volhard daarin. Want wanneer u dat doet, zult u zowel uzelf behouden als hen die u horen.

1 TIMOTHEÛS 4:16

Dus leer en onderwijs zijn hier heel prominent aanwezig.

We gaan naar hoofdstuk 5, vers 17:

Laat ouderlingen die goed leiding geven, dubbele eer waard geacht worden, vooral diegenen die arbeiden in het Woord en in de leer.

1 TIMOTHEÛS 5:17

— dat wil zeggen: in het onderwijzen. Hoofdstuk 6, vers 1:

Dienstknechten die het slavenjuk dragen, moeten hun eigen meester alle eer waard achten, opdat de Naam van God en de leer niet gelasterd worden.

1 TIMOTHEÛS 6:1

Evenzo, de verzen 2 en 3:

En zij die gelovige meesters hebben, mogen hen niet minachten, omdat zij broeders zijn. Zij moeten hen juist des te meer dienen, omdat zij gelovig en geliefd zijn, en mede deelhebben aan deze weldaad. Onderwijs deze dingen en spoor ertoe aan. Als iemand een andere leer brengt en zich niet houdt aan de gezonde woorden van onze Heere Jezus Christus en aan de leer die in overeenstemming is met de godsvrucht,

1 TIMOTHEÛS 6:2-3

En vermaan deze dingen — de laatste regel van vers 2 is:

onderwijs en vermaan deze dingen.

Vers 3:

als iemand anders onderwijst en niet instemt met gezonde woorden — dat hebben we al gelezen —

Let erop hoe vaak hij hier bezorgd is over de leer en over de kwestie van het onderwijzen.

18

Het onderwijs doorgeven in 2 Timotheus

Evenzo loopt in 2 Timotheus hoofdstuk 2 diezelfde bezorgdheid door dit boek heen. In 2 Timotheus 2:2 zegt hij:

En wat u van mij gehoord hebt onder vele getuigen, vertrouw dat toe aan trouwe mensen die bekwaam zijn om ook anderen te onderwijzen.

2 TIMOTHEÛS 2:2

Hij wil ervoor zorgen dat wat hij onderwezen heeft, onderwezen blijft worden nadat hij er niet meer is. Evenzo, in 2 Timotheus 2:24:

Een dienstknecht van de Heere moet geen ruzie maken, maar vriendelijk zijn voor allen, bekwaam om te onderwijzen, en iemand die de kwaden kan verdragen.

2 TIMOTHEÛS 2:24

2 Timotheus 3:10 zegt:

Maar ú hebt mij nagevolgd in mijn onderwijs, levenswandel, levensopvatting, geloof, geduld, liefde, volharding,

2 TIMOTHEÛS 3:10

— de leer, opnieuw. Ook vers 16, 2 Timotheus 3:16:

Heel de Schrift is door God ingegeven en is nuttig om daarmee te onderwijzen, te weerleggen, te verbeteren en op te voeden in de rechtvaardigheid,

2 TIMOTHEÛS 3:16

dat wil zeggen, voor het onderwijzen. En hoofdstuk 4, vers 2 en 3:

predik het Woord. Volhard daarin, gelegen of ongelegen. Weerleg, bestraf, vermaan, en dat met alle geduld en onderricht. Want er zal een tijd komen dat zij de gezonde leer niet zullen verdragen, maar dat zij zullen zoeken wat het gehoor streelt, en voor zichzelf leraars zullen verzamelen overeenkomstig hun eigen begeerten.

2 TIMOTHEÛS 4:2-3

We hebben dus genoeg bezorgdheid over valse leraars en ware leraars, en over gezonde leer, en over degenen die afdwalen van de gezonde leer.

19

Gezonde leer en het goede voorbeeld in Titus

In Titus komen we bij 1:9 en 1:11. In 1:9 zegt hij dat een oudste zich moet vasthouden aan het getrouwe woord zoals het hem onderwezen is, zodat hij in staat is om door gezonde leer zowel te vermanen als te weerleggen wie tegenspreekt — een oudste moet een leraar van de leer zijn. In vers 11:

Men moet hun de mond snoeren. Zij brengen hele huis gezinnen in verwarring, door te leren wat onbehoorlijk is, om schandelijke winst.

TITUS 1:11

Ook in hoofdstuk 2 van Titus, Titus 2:1, komt opnieuw gezonde leer naar voren:

Maar u, spreek wat bij de gezonde leer past.

TITUS 2:1

Vers 4:

opdat zij de jongere vrouwen leren verstandig te zijn, hun man lief te hebben, hun kinderen lief te hebben,

TITUS 2:4

Het Engelse woord dat hier gebruikt wordt, 'admonish' (vermanen), betekent zoveel als onderwijzen, of is daar in ieder geval mee verbonden — hetzelfde begrip. Vers 7:

Betoon uzelf in alles een voorbeeld van goede werken. Betoon in het onderwijs zuiverheid, waardigheid, oprechtheid,

TITUS 2:7

— het laten zien van integriteit, integriteit van leer. Vers 10:

dat ze niets ontvreemden, maar hun alle goede trouw bewijzen, opdat zij het onderwijs van God, onze Zaligmaker, in alles tot sieraad mogen strekken.

TITUS 2:10

En ten slotte, in vers 12:

en leert ons de goddeloosheid en de wereldse begeerten te verloochenen en in deze tegenwoordige wereld bezonnen, rechtvaardig en godvruchtig te leven,

TITUS 2:12

En zo hebben we doorheen 1 en 2 Timotheus en Titus waarschijnlijk meer verwijzingen naar onderwijzen en leer dan naar wat dan ook. Het is een van de meest prominente ideeën. Daarom laat Paulus, aan het einde van zijn leven, zien dat zijn bezorgdheid grotendeels bij het onderwijzen ligt.

20

Onderwijzen als kerntaak van de gemeente

Hij toont ook bezorgdheid om evangelisatie en prediking. Hij zegt wel:

Maar u, wees nuchter in alles. Lijd verdrukkingen. Doe het werk van een evangelist. Vervul uw dienstwerk ten volle.

2 TIMOTHEÛS 4:5

Hij zegt wel:

predik het Woord. Volhard daarin, gelegen of ongelegen. Weerleg, bestraf, vermaan, en dat met alle geduld en onderricht. Want er zal een tijd komen dat zij de gezonde leer niet zullen verdragen, maar dat zij zullen zoeken wat het gehoor streelt, en voor zichzelf leraars zullen verzamelen overeenkomstig hun eigen begeerten.

2 TIMOTHEÛS 4:2-3

Hij zegt wel:

Vermaan en bestraf.

Maar vaker dan wat dan ook zegt hij:

Onderwijs.

Zorg ervoor dat mensen niet de verkeerde dingen onderwijzen. Zorg ervoor dat jij de juiste dingen onderwijst. Zorg ervoor dat je de dingen die je van mij gehoord hebt, doorgeeft aan anderen, zodat zij ook kunnen onderwijzen, want het Woord van God is ons gegeven om ons te onderwijzen — het is nuttig voor de leer. Zo begint Paulus in te zien dat de bediening binnen de gemeente die het meest nodig is, het onderwijzen is.

Zoals we al eerder zeiden: deze brieven lijken geschreven om te laten weten hoe iemand zich moet gedragen in het huis van God. Ook staat er in deze brieven meer dan in welke andere dan ook over hoe een gemeente moet functioneren en georganiseerd moet worden. Daarom is het volkomen duidelijk dat een van de voornaamste activiteiten van de gemeente het onderwijzen moet zijn — het onderwijzen van goede leer. En wat is goede leer? Het zijn de woorden van onze Heere Jezus Christus, zegt Paulus. Dus wat de gemeente zou moeten doen, is mensen de dingen onderwijzen die Jezus zei dat zij moesten onderwijzen. Jezus zei:

Ga dan heen, onderwijs al de volken, hen dopend in de Naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest, hun lerend alles wat Ik u geboden heb, in acht te nemen. En zie, Ik ben met u al de dagen, tot de voleinding van de wereld. Amen.

MATTHEÛS 28:19-20

Daarom zou de taak van de gemeente en de voornaamste activiteit van de gemeente moeten zijn: mensen te leren doen wat Jezus zei. En we zien dat dit hier zeker Paulus' bezorgdheid is.

21

Onderwijs deze dingen: de inhoud ligt vast

Je hebt misschien opgemerkt, bij het doorlezen van de pastorale brieven, hoe vaak de uitdrukking 'deze dingen' voorkomt. Is je dat ooit opgevallen?

Beveel deze dingen en onderwijs ze.

1 TIMOTHEÛS 4:11

En zij die gelovige meesters hebben, mogen hen niet minachten, omdat zij broeders zijn. Zij moeten hen juist des te meer dienen, omdat zij gelovig en geliefd zijn, en mede deelhebben aan deze weldaad. Onderwijs deze dingen en spoor ertoe aan.

1 TIMOTHEÛS 6:2

Als u de broeders deze dingen voorhoudt, zult u een goed dienaar van Jezus Christus zijn, gevoed door de woorden van het geloof en door de goede leer, die u nagevolgd hebt.

1 TIMOTHEÛS 4:6

Laat me je een paar verwijzingen daarvoor geven. Dit kan wat langdradig worden, maar als je klaar bent, heb je een heel uitgebreide lijst. Ik had je ze allemaal zelf kunnen laten opzoeken, maar dan zou je waarschijnlijk vals spelen en een concordantie gebruiken. In 1 Timotheus 4 — nee, dat zou ik niet moeten zeggen. Jullie zijn eerlijke mensen. Ik zou er niet aan denken om zoiets te doen. 1 Timotheus 4:6, zul je een goede dienaar van Jezus Christus zijn. Let op dat hij Timotheus daadwerkelijk vertelt wat hij moet onderwijzen. Onderwijs deze dingen. Timotheus hoort geen nieuwe interpretaties en nieuwe leerstellingen te verzinnen. Hij hoort de dingen te onderwijzen die Paulus hem opdroeg te onderwijzen. Dat is wat we zagen in 2 Timotheus 2:2, hoewel we daar nu niet naar zullen kijken:

En wat u van mij gehoord hebt onder vele getuigen, vertrouw dat toe aan trouwe mensen die bekwaam zijn om ook anderen te onderwijzen.

2 TIMOTHEÛS 2:2

Welnu, als je de broeders in deze dingen onderwijst, ben je een goede dienaar, zegt hij. Ook vers 11, hetzelfde hoofdstuk, 1 Timotheus 4:11,

Beveel deze dingen en onderwijs ze.

1 TIMOTHEÛS 4:11

En ook in vers 15:

Overdenk deze dingen, leef erin, opdat uw vorderingen op elk gebied openbaar worden.

1 TIMOTHEÛS 4:15

Deze dingen zijn in de pastorale brieven blijkbaar heel belangrijk. Je zou erover moeten mediteren, ze onderwijzen, er aandacht aan geven. Een vergelijkbaar, maar hier in het enkelvoud gebruikt voorkomen van deze uitdrukking vinden we in hoofdstuk 5, vers 7:

Beveel ook dit, opdat zij onberispelijk zijn.

1 TIMOTHEÛS 5:7

Hoofdstuk 6, vers 2, aan het einde van dat vers:

En zij die gelovige meesters hebben, mogen hen niet minachten, omdat zij broeders zijn. Zij moeten hen juist des te meer dienen, omdat zij gelovig en geliefd zijn, en mede deelhebben aan deze weldaad. Onderwijs deze dingen en spoor ertoe aan.

1 TIMOTHEÛS 6:2

2 Timotheus 2:14,

Breng deze dingen in herinnering en bezweer hun, ten overstaan van de Heere, dat zij geen woordenstrijd voeren, die nergens toe dient dan tot de ondergang van de hoorders.

2 TIMOTHEÛS 2:14

Titus 2:15,

Spreek over deze dingen, bemoedig en wijs met alle gezag terecht. Laat niemand u verachten.

TITUS 2:15

Ook Titus 3:8,

Dit is een betrouwbaar woord en ik wil dat u deze dingen sterk benadrukt, opdat zij die in God geloven, ervoor zorgen dat zij anderen voorgaan in het doen van goede werken. Deze dingen zijn goed en nuttig voor de mensen.

TITUS 3:8

Deze uitdrukking, 'deze dingen,' komt duidelijk heel vaak voor, heel frequent, in de pastorale brieven. En het heeft meestal te maken met deze dingen die onderwezen moeten worden. Paulus, zoals ik al zei, vertelt Timotheus precies welke dingen een dienaar van God zou moeten onderwijzen. Daarom zou elke dienaar van God aandacht moeten schenken aan deze dingen in de pastorale brieven, zodat hij een goede dienaar zou kunnen zijn, zoals Paulus Timotheus zei dat hij moest zijn.

22

De uitdrukking 'Dit is een betrouwbaar woord'

Nog iets dat je waarschijnlijk vaak bent tegengekomen bij het doorlezen van de pastorale brieven, hoewel niet helemaal zo vaak, was de uitdrukking "Dit is een betrouwbaar woord." Misschien heb je een vertaling die het iets anders weergeeft. Sommige zeggen: "Dit is een betrouwbaar woord," of iets dergelijks, of: "Deze uitspraak

is waar," of zoiets. Maar in het Grieks is het letterlijk: "Dit is een getrouw woord" — een getrouwe uitspraak. Bij één gelegenheid, wanneer hij dit zegt, lijkt hij iets te citeren, en dat is in 2 Timotheus 2:11,

Dit is een betrouwbaar woord. Want als wij met Hem gestorven zijn, zullen wij ook met Hem leven.

2 TIMOTHEÛS 2:11

en dan citeert hij wat, zoals ik eerder al aangaf, sommigen beschouwen als een geloofsbelijdenis. Sommigen zouden het een hymne noemen. En daarom zou hij zeggen: 'Dit is een uitspraak die je goed kent, en ik wil je zeggen dat het een waarachtige is. Het is een getrouwe. Op deze kunnen we vertrouwen. We kunnen niet vertrouwen op de ijdele speculaties van deze valse leraren, maar hierop kunnen we vertrouwen.' Meestal echter, wanneer hij zegt dat dit een getrouw woord is, lijkt hij niet iets specifiek te citeren, geen geloofsbelijdenis van welke aard dan ook. Hij doet gewoon zelf een uitspraak en bevestigt dat het een betrouwbare uitspraak is. En het is interessant, want we vinden deze uitdrukking nergens anders in de Bijbel, "dit is een getrouw woord." Hij komt wel voor in de Joodse liturgie, zowel in de tijd van het Oude Testament als, denk ik, in de moderne tijd. Nadat het Sjema aan het begin van een synagogedienst wordt uitgesproken, hebben de Joden bepaalde gebeden die ze opdragen, en in die gebeden komen verwijzingen voor naar getrouwe uitspraken: dit is een getrouw woord. Paulus heeft de uitdrukking ongetwijfeld overgenomen uit zijn Joodse achtergrond, maar hij gebruikte hem niet eerder in zijn brieven. Hij gebruikte hem alleen in deze. Blijkbaar moest hij bepaalde punten benadrukken die door valse leraren werden bestreden, en hij wilde dat een beetje benadrukken zoals Jezus dingen benadrukte door te zeggen:

Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u, wat gewoon 'waarlijk, waarlijk' betekent. Het is een manier om te zeggen: 'Dit is een ware uitspraak' — niet alsof alles wat Hij verder zei niet net zo waar was, maar je kunt beter aan deze waarheid vasthouden dan aan gewone uitspraken, omdat dit een heel belangrijke uitspraak is die getrouw is en strikt moet worden aangehouden.

Denk je dat het mogelijk is dat Timotheus beter bekend was met deze uitspraak, omdat hij was opgevoed met de Schriften, dan zijn andere metgezellen? Dat is een mogelijkheid. Omdat Timotheus was opgevoed met de Schrift en in een half-Joods gezin, kan de uitdrukking "dit is een betrouwbaar woord" voor Timotheus heel bekend zijn geweest vanuit de synagogedienst, terwijl, zoals je al zei, de andere brieven meestal niet voor een Joods publiek werden geschreven, en daarom hebben ze het misschien weggelaten. Dat is een goed punt.

Nou, het lijkt erop dat Jezus, toen Hij een paar keer tegen de Farizeeën zei:

Maar ga heen en leer wat het betekent: Ik wil barmhartigheid en geen offer; want Ik ben niet gekomen om rechtvaardigen tot bekering te roepen, maar zondaars.

MATTHEÛS 9:13

de uitdrukking gebruikte die de Joden zelf gebruikten — Hij sprak als een rabbi. Dus ook Paulus, wanneer hij iets wilde bevestigen, deed dat soms in deze brieven, zoals nergens anders, door er vooraf aan te zeggen: "Dit is een betrouwbaar woord." Ik zal ze niet allemaal met je opzoeken. Ik zal je wel de verwijzingen geven: 1 Timotheus 1:15. Dan is de volgende 1 Timotheus 3:1. Dan heb je het weer in 1 Timotheus 4:9. Dan 2 Timotheus 2:11. En dan Titus 3:8.

Ik weet niet zeker of deze zogenaamde 'getrouwe woorden' meer gewicht hebben dan de andere dingen in deze brieven. De reden dat ik ze zo aanwijs, is simpelweg om te laten zien dat deze drie brieven heel duidelijk van dezelfde auteur komen en waarschijnlijk uit dezelfde periode van zijn leven stammen. In eerdere tijden, of in andere brieven, gebruikte hij die uitdrukking namelijk niet, maar in alle drie deze brieven gebruikt hij hem wel. Dit is weer een van die bindende draden van woordgebruik die deze brieven met elkaar verbinden — dat dit in alle drie voorkomt.

23

Het evangelie bewaren en toevertrouwen

Nog iets dat ik al lang geleden heb opgemerkt — niet alleen deze laatste keer dat ik dingen heb uitgespit, maar iets wat ik al jaren eerder zag — is hoe prominent het begrip 'toevertrouwd' in de Engelse vertaling van de pastorale brieven voorkomt. Dingen die toevertrouwd zijn — in bewaring gegeven. Bijvoorbeeld, in 1 Timotheus 1:11 zegt Paulus:

overeenkomstig het Evangelie van de heerlijkheid van de zalige God, dat mij toevertrouwd is.

1 TIMOTHEÛS 1:11

En dan in vers 18 zegt Paulus:

Dit gebod leg ik u op, mijn zoon Timotheüs, in overeenstemming met de profetieën die voorheen over u uitgesproken zijn, opdat u in deze dingen de goede strijd strijdt.

1 TIMOTHEÛS 1:18

En dan in 1 Timotheus 6:20 zegt hij:

O Timotheüs, bewaar het u toevertrouwde pand, wend u af van onheilige, inhoudsloze praat en tegenstellingen van de ten onrechte zo genoemde kennis.

1 TIMOTHEÛS 6:20

Iets werd aan Paulus toevertrouwd in 1:11, en vervolgens aan Timotheus toevertrouwd in 6:20 — al gebruikt de hier aangehaalde vertaling in 1:18 de formulering "dit gebod leg ik u op" in plaats van "toevertrouwd". Dan zegt hij in 2 Timotheus 1:12:

Daarom onderga ik ook deze dingen. Maar ik schaam mij niet, want ik weet Wie ik geloofd heb, en ik ben ervan overtuigd dat Hij bij machte is mijn pand, bij Hem weggelegd, te bewaren tot die dag.

2 TIMOTHEÛS 1:12

God had het evangelie aan Paulus toevertrouwd. Paulus vertrouwde het toe aan Timotheus, en hij vertrouwde iets toe aan God, namelijk — naar ik aanneem — zijn eigen leven. En daarom zal God bewaren wat Hem is toevertrouwd. Dan ook, in 2 Timotheus 1:14:

Bewaar door de Heilige Geest, Die in ons woont, het goede pand, dat u toevertrouwd is.

2 TIMOTHEÛS 1:14

Dan in 2 Timotheus 2:2:

En wat u van mij gehoord hebt onder vele getuigen, vertrouw dat toe aan trouwe mensen die bekwaam zijn om ook anderen te onderwijzen.

2 TIMOTHEÛS 2:2

Paulus vertrouwde ze dus toe aan Timotheus. Nu wil hij dat hij ze toevertrouwt aan betrouwbare mensen. Paulus zelf had het van God toevertrouwd gekregen. Titus gebruikt de uitdrukking ook. In Titus 1:3:

door de prediking, die aan mij toevertrouwd is overeenkomstig het bevel van God, onze Zaligmaker. Aan Titus, mijn oprechte zoon overeenkomstig het gemeenschappelijk geloof:

TITUS 1:3

Nogmaals, er is wellicht niets bijzonder betekenisvols aan het gebruik van dit woord, behalve dat het elders een ongewoon woord is — ik bedoel, hij gebruikt het in zijn andere geschriften niet met diezelfde frequentie — maar in zo'n klein corpus geschriften als de pastorale brieven komt het in een onevenredig groot aantal gevallen voor. Dat wijst erop dat het een gedachte was die hem bezighield: hoe hij zich aan iets verbonden heeft. Het is hem toevertrouwd. Sommige vertalingen gebruiken een Engels woord dat zoveel betekent als 'in bewaring gegeven', wat misschien ook een goede manier is om het te bekijken, omdat het idee is dat hij een rentmeester is van iets dat aan zijn zorg is toevertrouwd. Als iemand jou een taak toevertrouwt, heb je een verantwoordelijkheid. Je kunt er niet zomaar vanaf lopen. Het is aan jou toevertrouwd. Je loyaliteit en je trouw staan op het spel. Wat jou is toevertrouwd, daar heb je de verplichting om dat te vervullen, anders verlies je geloofwaardigheid. Je verliest vertrouwen. Je zult niet makkelijk opnieuw vertrouwen kunnen opbouwen. En zo ziet Paulus het; dat is zijn manier om te spreken over zijn verplichting om het evangelie te verkondigen. God heeft hem iets toevertrouwd, hem iets in bewaring gegeven, en hij moet het in goede staat houden, zoals een rentmeester die tien talenten of zoiets heeft gekregen. Hij moet in staat zijn die ongeschonden terug te geven — zo mogelijk nog vermeerderd. Maar Paulus zegt in feite: 'De boodschap die ik verkondig, is iets wat God mij heeft toevertrouwd. Ik wil er niet aan sleutelen. Ik moet op de oordeelsdag kunnen staan en zeggen: "Dat wat U mij toevertrouwd had, is helemaal verscheurd en verkeert niet meer in goede staat," omdat de waarheid door deze dwalingen en dergelijke verloren is gegaan.' Zo ziet Paulus zijn onderwijs, dat aan hem was toevertrouwd, als iets wat hij aan Timotheus toevertrouwt. Timotheus moet het

weer doorgeven aan betrouwbare mensen, zodat zij het verder dragen. Het is als een vertrouwenspand dat Paulus van God heeft gekregen. Nu geeft hij het door. Timotheus moet het weer doorgeven aan een volgende generatie na hemzelf.

24

Goede werken als sieraad van het evangelie

De term 'goede werken' komt uitzonderlijk vaak voor in deze brieven. Dat is belangrijk, omdat deze brieven ook de rechtvaardiging door genade leren — vooral Titus hoofdstuk 3, vers 5, waar een heel duidelijke uitspraak over rechtvaardiging door genade staat. En toch maakt het duidelijk dat Paulus' leer van rechtvaardiging door genade door het geloof de noodzaak van goede werken niet wegneemt. Sterker nog, deze brieven lijken de goede werken meer te benadrukken dan enig ander deel van de Bijbel, meer dan Jakobus. Van Jakobus wordt wel eens gedacht dat hij degene is die aandringt op goede werken. Hij dringt op één plaats op goede werken aan. Deze brieven doen dat overal. Laten we dit thema in deze brieven onderzoeken.

1 Timotheus 2:10 is waar we het voor het eerst tegenkomen. Er staat:

maar met goede werken, wat bij vrouwen past die belijden godvrezend te zijn.

1 TIMOTHEÛS 2:10

Ze moeten met goede werken versierd zijn. Later — en dan lopen we een beetje vooruit op de zaken — maar in Titus hoofdstuk 2 staat dat wanneer slaven zich gedragen zoals het moet, zij de leer van God versieren. In Titus 2:10:

dat ze niets ontvreemden, maar hun alle goede trouw bewijzen, opdat zij het onderwijs van God, onze Zaligmaker, in alles tot sieraad mogen strekken.

TITUS 2:10

Vrouwen moeten met goede werken versierd zijn. Als dat zo is, zullen ze ook het Evangelie van God versieren. Dat wil zeggen: het aantrekkelijk maken voor mensen. Ons leven en onze goede werken zouden mensen moeten aantrekken tot het Evangelie. Het zou het Evangelie moeten versieren. Dat zei Jezus ook:

Laat uw licht zo schijnen voor de mensen, dat zij uw goede werken zien en uw Vader, Die in de hemelen is, verheerlijken.

MATTHEÛS 5:16

God wordt verheerlijkt door goede werken in het leven van christenen. Het belangrijkste sieraad van een vrouw zou dus haar werken moeten zijn, niet haar kleding en haar stijl.

25

Goede werken doen en ervoor toegerust zijn

De volgende keer dat we goede werken tegenkomen — en dat gebeurt behoorlijk vaak — is in hoofdstuk 3, vers 1:

Dit is een betrouwbaar woord: als iemand verlangen heeft naar het ambt van opziener, begeert hij een voortreffelijk werk.

1 TIMOTHEÛS 3:1

Bisschop zijn, opziener zijn, oudste zijn, is zo'n goed (of "voortreffelijk") werk waarnaar een christen mag streven, als God dat voor hem heeft. Hoofdstuk 5, vers 10, zegt dat de weduwen die in aanmerking komen om door de gemeente onderhouden te worden, een goede naam moeten hebben wat betreft goede werken. En in hoofdstuk 5, de verzen 24 en 25, spreekt hij over het volgende:

Van sommige mensen zijn de zonden overduidelijk en gaan die aan hun veroordeling vooraf. Bij anderen komen zij achteraf openbaar. Evenzo zijn ook de goede werken overduidelijk en die waarmee het anders gesteld is, kunnen niet verborgen blijven.

1 TIMOTHEÛS 5:24-25

We gaan het later nog hebben over de betekenis van dat vers, maar ook daar spreekt hij op een positieve manier over goede werken. Hoofdstuk 6, vers 18: de rijken worden aangespoord om goed te doen, zodat ze rijk zijn in goede werken. Het ware sieraad van een vrouw is dus goede werken. De ware rijkdom van een rijk man is zijn goede werken. Hij moet rijk zijn in goede werken, en de vrouw moet versierd zijn met goede werken. Goede werken zijn duidelijk het belangrijkste kenmerk van het christelijke leven. Christenen doen goede dingen. Ze zouden een goed leven moeten leiden en goede dingen moeten doen, en op die manier het Evangelie moeten versieren.

In 2 Timotheus worden ook goede werken genoemd. 2 Timotheus 2:21 zegt:

Als iemand zich dan hiervan reinigt, zal hij een voorwerp zijn voor eervol gebruik, geheiligd en van veel nut voor de Heere, voor elk goed werk gereedgemaakt.

2 TIMOTHEÛS 2:21

En hoofdstuk 3, vers 17, zegt:

opdat de mens die God toebehoort, volmaakt zou zijn, tot elk goed werk volkomen toegerust.

2 TIMOTHEÛS 3:17

Nu is het interessant — beide passages in 2 Timotheus gaan over het toegerust of uitgerust zijn voor goed werk, voor elk goed werk. We vinden de uitdrukking 'elk goed werk' in 2 Timotheus 2:21 en 2 Timotheus 3:17. In 2:21 staat:

toegerust voor elk goed werk. In 3:17:

toegerust voor elk goed werk. Het is duidelijk dat christenen voorbereid en toegerust moeten zijn voor goede werken. Om voorbereid te zijn op goede werken, moet je moreel zuiver zijn. Om toegerust te zijn, moet je de Schriften hebben — in context; we gaan het daar nog over hebben wanneer we bij 2 Timotheus komen. Om voorbereid te zijn op elk goed werk, moet je moreel zuiver zijn en persoonlijk een goed leven leiden. Om toegerust te zijn voor elk goed werk, moet iemand de Schriften kennen, er enige beheersing van hebben.

26

Verlost om goede werken te doen

In Titus komen we, per hoofdstuk, meer verwijzingen naar goede werken tegen dan in al deze andere plaatsen. Titus 1:16 zegt:

Zij belijden dat zij God kennen, maar zij verloochenen Hem met hun werken, aangezien zij verfoeilijk zijn en ongehoorzaam en tot elk goed werk ongeschikt.

TITUS 1:16

We spreken over mensen die gereed zijn voor goede werken, voorbereid op goede werken, toegerust voor goede werken. Deze mensen zijn ongeschikt voor goede werken, omdat ze God in hun daden verloochenen, ook al beweren ze Hem te kennen. Dit zijn belijdende christenen, maar het zijn geen christenen. Ze verloochenen Hem door hun daden.

Titus 2:7:

Betoon uzelf in alles een voorbeeld van goede werken. Betoon in het onderwijs zuiverheid, waardigheid, oprechtheid,

TITUS 2:7

Titus moet zichzelf dus laten zien als een man van goede werken.

Evenzo Titus 2:14:

Hij heeft Zichzelf voor ons gegeven, opdat Hij ons zou vrijkopen van alle wetteloosheid en voor Zichzelf een eigen volk zou reinigen, ijverig in goede werken.

TITUS 2:14

We worden niet door goede werken verlost, maar door wat Jezus heeft gedaan. Maar we worden verlost om, zoals er staat, ijverig te zijn in goede werken. Hij heeft een volk verlost dat Hij ijverig in goede werken wilde aantreffen.

Titus hoofdstuk 3, vers 1:

Herinner hen eraan dat zij de overheden en machten onderdanig behoren te zijn, dat zij hun gehoorzaam zijn en dat zij tot elk goed werk bereid zijn,

TITUS 3:1

Weer goed werk.

Hoofdstuk 3, vers 8:

Dit is een betrouwbaar woord en ik wil dat u deze dingen sterk benadrukt, opdat zij die in God geloven, ervoor zorgen dat zij anderen voorgaan in het doen van goede werken. Deze dingen zijn goed en nuttig voor de mensen.

TITUS 3:8

En tot slot, Titus 3:14:

En ook de onzen moeten leren anderen voor te gaan in het doen van goede werken, om in de noodzakelijke levens behoeften te voorzien, opdat zij niet onvruchtbaar zijn.

TITUS 3:14

We zien dus dat goede werken een belangrijk thema zijn. De nadruk op goede werken suggereert misschien dat hij hier het antinomianisme probeert te weerleggen, op een manier die in andere passages, in andere brieven, minder nodig is. Dit soort nadruk op goede werken staat zeker in contrast met het idee dat het er niet toe doet hoe je leeft — dat je toch alleen door geloof behouden wordt. Nee, je wordt door geloof behouden, maar het doet er wel degelijk toe hoe je leeft.

27

Een zuiver geweten bewaren

Ik noemde eerder al dat geweten een belangrijk kernwoord is in deze brieven. Paulus noemt het geweten op een paar andere plaatsen, vooral in 2 Korinthe, en ook een paar keer in Handelingen. Hij zegt in Handelingen dat hij een goed geweten voor God heeft bewaard, en dat het zijn prioriteit is om een goed geweten te bewaren voor God en mensen. Evenzo vinden we in Timotheus en Titus dat een zuiver geweten van het allergrootste belang is. Paulus spreekt in deze brieven over een zuiver geweten alsof het een van de belangrijkste zorgen moet zijn.

Natuurlijk ligt dat dicht bij goede werken. Als je goede werken doet, zul je een zuiver geweten hebben. Als je slechte werken doet, zal dat niet zo zijn. Als je slechte werken doet, zal je geweten je veroordelen. Maar als je goede werken doet, zul je een zuiver geweten hebben. Dit is dus heel nauw met elkaar verbonden. Een zuiver geweten bewaren is een allesbepalende vereiste voor het leiden van het christelijke leven. Dat doe je door slechte werken te vermijden en goede werken te doen. Maar als je toch in zonde valt, zoek je reiniging van het geweten door het bloed van Jezus Christus, door je zonden te belijden.

Maar let bijvoorbeeld op 1 Timotheus 1:5:

Sommige vertalingen zeggen 'het doel van ons onderwijs', wat ik iets beter vind dan 'het doel van het gebod'. Maar in ieder geval:

Het einddoel nu van het gebod is liefde die voortkomt uit een rein hart, een goed geweten en een ongeveinsd geloof.

1 TIMOTHEÛS 1:5

— dat wil zeggen, uit een oprecht geloof en een goed geweten en een rein hart —

Sommigen hebben dus hun geweten min of meer geweld aangedaan en zijn afgedwaald naar deze ketterijen, waar hij later nog zoveel over te zeggen heeft.

Opnieuw, in hetzelfde hoofdstuk, vers 19, zegt hij:

En behoud het geloof en een goed geweten. Sommigen hebben dit verworpen en hebben in het geloof schipbreuk geleden.

1 TIMOTHEÛS 1:19

En hij geeft een paar voorbeelden. Een paar mannen hebben hun geloof laten verongelukken omdat ze de noodzaak om een goed geweten te bewaren opzij hadden gezet. Ze hebben hun geweten genegeerd; met andere woorden, ze zijn in zonde en dwaling terechtgekomen, ondanks het feit dat hun geweten daar ooit tegen had geprotesteerd.

In hoofdstuk 3, vers 9, zegt hij, sprekend over de kwalificaties van diakenen:

en het geheimenis van het geloof vasthouden in een zuiver geweten.

1 TIMOTHEÛS 3:9

Diakenen moeten christenen met een zuiver geweten zijn.

In 1 Timotheus 4:2 wordt van valse leraars gezegd dat ze

door huichelarij van leugenaars, die hun eigen geweten als met een brandijzer hebben toegeschroeid.

1 TIMOTHEÛS 4:2

Dat is een van hun belangrijkste problemen. Hun geweten is niet meer gevoelig.

In 2 Timotheus 1:3 zegt Paulus:

Ik dank God, Die ik van mijn voorouders aan dien met een rein geweten, terwijl ik zonder ophouden aan u denk in mijn gebeden, nacht en dag.

2 TIMOTHEÛS 1:3

Hij dient God met een zuiver geweten.

In Titus 1:15, waar hij beschrijft wie slecht zijn, zegt hij in het laatste deel:

Alle dingen zijn wel rein voor hen die rein zijn, maar voor hen die bezoedeld en ongelovig zijn, is niets rein, maar hun verstand en ook hun geweten zijn bezoedeld.

TITUS 1:15

We zullen het geweten verder nog bespreken terwijl we verdergaan, maar ik wil alleen laten zien hoe vaak dat thema in deze brieven voorkomt.

28

God behagen en het geloof behouden

Evenzo komt de uitdrukking 'goed en aangenaam' maar twee keer voor, maar het is zo'n ongewone uitdrukking dat het feit dat ze twee keer in één brief voorkomt, een stilistische voorkeur van Paulus laat zien. In 1 Timotheus 2:3, nadat hij ons zegt te bidden voor gezagsdragers, zodat we een vreedzaam en eerbaar leven kunnen leiden, zegt hij in vers 3:

Want dat is goed en welgevallig in de ogen van God,
onze Zaligmaker,

1 TIMOTHEÛS 2:3

Het is goed en aangenaam. Als je een zuiver geweten wilt bewaren, zal je bezig zijn met dingen die goed en aangenaam zijn voor God, want God behagen is hoe je een zuiver geweten voor God bewaart. En hij gebruikt deze uitdrukking, 'dit is goed en aangenaam'. Hij gebruikt dezelfde uitdrukking ook in hoofdstuk 5, vers 4, waar hij zegt:

Maar indien een weduwe kinderen of kleinkinderen heeft, laten dezen leren vóór alles thuis godsvrucht te beoefenen en aan hun voorgeslacht te vergelden wat ze aan hen te danken hebben.
Want dat is goed en welgevallig in de ogen van God.

1 TIMOTHEÛS 5:4

Dezelfde uitdrukking, 'dit is goed en aangenaam voor God'.

En dan, in Titus 3:8, hebben we niet dezelfde uitdrukking, maar een heel vergelijkbare. Aan het einde van dat vers staat:

Dit is een betrouwbaar woord en ik wil dat u deze dingen sterk benadrukt, opdat zij die in God geloven, ervoor zorgen dat zij anderen voorgaan in het doen van goede werken. Deze dingen zijn goed en nuttig voor de mensen.

TITUS 3:8

De uitdrukking die we eerder al bekeken, zegt 'goed en aangenaam voor God'. Maar nu zegt hij 'goed en nuttig voor mensen'. Wat God aangenaam is om te doen, is nuttig voor jou. Het is voor jou zeker niet nuttig om dingen te doen die God niet aangenaam zijn.

Ik heb genoemd dat er vaak wordt verwezen naar het kennen van de waarheid. Ik denk niet dat ik je toen alle verwijzingen daarnaar heb gegeven. We zullen die tegenkomen terwijl we verdergaan. Je herinnert je waarschijnlijk dat er heel wat verwijzingen zijn naar mensen die afdwalen van het geloof. Een van de hoofdthema's is dat mensen afdwalen van het geloof. Dat maakt de Pastorale Brieven een belangrijke informatiebron wanneer je de vraag naar de eeuwige zekerheid van het behoud overweegt. Ze zijn niet de enige bron, maar ze zijn een rijke bron van gegevens over de vraag naar de eeuwige zekerheid van het behoud, dat wil zeggen, over de vraag of iemand zijn behoud kan verliezen of niet. Want waarschijnlijk meer dan enige andere passage van vergelijkbare lengte in de Bijbel, zitten ze vol verwijzingen naar mensen die het geloof verloochenen, afdwalen van het geloof, hun geloof laten verongelukken, enzovoort.

Als je je afvraagt of het voor een gelovige mogelijk is om van het geloof af te dwalen — en afgedwaald zijn van het geloof zou zeker inhouden dat er geen geloof is, geen behoud, omdat je door het geloof behouden wordt — dan lijken deze passages in die zin wel in een bepaalde richting te wijzen.

Ook is satan in de brieven van Paulus hier zichtbaarder aanwezig dan in de meeste van zijn andere brieven. Hij noemt satan en de duivel vaker dan in de meeste van zijn brieven. In 1 Timotheus 1:20, waar hij spreekt over de twee dwaalleraars, Hymeneüs

en Alexander, zegt hij aan het einde van dat vers:

Tot hen behoren Hymeneüs en Alexander, die ik aan de satan overgegeven heb, opdat zij zouden leren niet meer te lasteren.

1 TIMOTHEÛS 1:20

Dan weer in 1 Timotheus 3:6-7, waar hij spreekt over de kwalificaties van een oudste -- trouwens, ik heb al deze dingen met behulp van de concordantie opgediept. Wat heb jij gedaan? Ik hoop dat jij de Pastorale Brieven net zo nauwkeurig hebt gelezen, maar ik heb er zelf wel van genoten. Ik heb ervan genoten. Ik hoop dat jij dat ook deed. En ik geef je nu de vruchten van mijn harde werk. Ik hoop dat je daar waardering voor hebt. Eigenlijk niet.

Hoofdstuk 3, de verzen 6 en 7: de oudste mag geen nieuwbekeerde zijn, want anders zou hij, opgeblazen door hoogmoed, kunnen vervallen tot -- en dit is hier trouwens een slechte vertaling -- wat de Engelse vertaling weergeeft als "dezelfde veroordeling als de duivel". Het Grieks zegt eigenlijk "de veroordeling van de duivel." Het volgende vers zegt:

Hij moet ook een goed getuigenis hebben van buitenstaanders, opdat hij niet in opspraak komt en in een strik van de duivel terechtkomt.

1 TIMOTHEÛS 3:7

De duivel wordt hier dus gezien als een probleem.

29

De veroordeling van de duivel uitgelegd

Ik weet niet of nu of later het beste moment is om je te vertellen waarom ik niet van de vertaling van vers 6 houd, maar wat er eigenlijk staat, is dat degene die opgeblazen is door hoogmoed, kan vervallen tot de veroordeling van de duivel. Die uitdrukking kan

nu twee dingen betekenen. Het kan veroordeling door de duivel betekenen -- de duivel veroordeelt hem, legt hem onder veroordeling -- of het kan dezelfde veroordeling betekenen waaronder de duivel zelf is gevallen: dezelfde veroordeling als de duivel.

Merk nu op dat de vertalers van de New King James je hier geen dienst hebben bewezen door voor jou te beslissen welke van de twee het is, en helaas hebben ze de verkeerde keuze gemaakt. Deze bepaalde interpretatie die zij hanteren, ondersteunt natuurlijk de gedachte dat satan gevallen is door hoogmoed. Want zij zeggen in feite: "Als de oudste valt door hoogmoed, zal hij dezelfde veroordeling ondergaan die de duivel onderging." Met andere woorden: hij zal het voorbeeld van de duivel volgen. Dat komt voort uit de aanname dat de duivel een gevallen engel is, gevallen door hoogmoed.

De woorden van Paulus ondersteunen dit echter niet. Hij gebruikt de uitdrukking "de veroordeling van de duivel," wat, op zichzelf genomen, mogelijk zou kunnen betekenen wat zij er hier van maken. Maar kijk naar het volgende vers -- vers 7 -- daar staat "de strik van de duivel." Dezelfde soort spreekvorm: "de veroordeling van de duivel," "de strik van de duivel." De man moet zich hoeden voor de veroordeling van de duivel en voor de strik van de duivel. Moeten we dan aannemen dat zij dit zouden moeten vertalen als "dezelfde strik waarin de duivel zelf verstrikt is geraakt"? De vertalers proberen dat niet. Er is duidelijk een parallellie in de vorm van deze twee verzen, in de manier waarop ze eindigen. Het ene waarschuwt voor de veroordeling van de duivel, het andere voor de strik van de duivel. De strik van de duivel is de strik die de duivel legt, de strik die de duivel zelf teweegbrengt. Daarom moet de veroordeling van de duivel in dezelfde zin worden begrepen: de veroordeling die de duivel teweegbrengt, niet de veroordeling waarin de duivel zelf gevallen is.

Dus ik ben een beetje teleurgesteld in de vertalers van de New King James, omdat ze hier afwijken van de letterlijke vertaling om je een interpretatie te geven. Dat is het soort dingen dat je van de NIV zou verwachten. Maar dat verwacht je niet van de New King James.

Meer verwijzingen naar de duivel zijn elders te vinden. In 1 Timotheus 5:15 zegt Paulus:

Want sommigen hebben zich al afgewend, de satan achterna.

1 TIMOTHEÛS 5:15

Paulus ziet de duivel dus werkelijk actief in deze gemeenten. In 2 Timotheus, hoofdstuk 2 en vers 26, staat er:

en zij weer mogen ontwaken uit de strik van de duivel, door wie zij levend gevangen waren om zijn wil te doen.

2 TIMOTHEÛS 2:26

Dat is trouwens dezelfde uitdrukking, "de strik van de duivel," die we ook al vonden in hoofdstuk 3, vers 7. En als iemand zou beweren dat "de strik van de duivel" de strik is waarin de duivel zelf is gevangen, dan zou hij dat hier moeten kunnen onderbouwen -- en dat kan hij niet. Hier is het namelijk duidelijk de duivel die de strik legt.

30

De goede strijd en de goede soldaat

De duivel en satan worden in deze passages dus vaker genoemd dan in veel andere gedeelten. Daarnaast is er ook een sterke terugkeer van het motief van de geestelijke strijd -- verwijzingen naar de goede strijd, de goede soldaat, de goede oorlogvoering. Interessant: er zijn vier passages in de Pastorale Brieven, in 1 en 2 Timotheus, die dit strijdmotief gebruiken. En in elk geval, of het nu gaat over oorlogvoering, strijd of soldaat, wordt het altijd voorafgegaan door het woord "goede" -- de goede soldaat, de goede strijd, de goede oorlogvoering -- wat veronderstelt dat er ook een ander soort oorlogvoering is, een ander soort strijd, die niet goed is. Dat zou dan de fysieke oorlogvoering zijn, denk ik. Maar geestelijke oorlogvoering is goede oorlogvoering, in tegenstelling tot de kwade kanten van gewone oorlogvoering.

De voorbeelden daarvan vind je in 1 Timotheus 1:18. Paulus ziet zichzelf en Timotheus overduidelijk verwickeld in een strijd tegen dwaling, tegen de duivel. En hij zegt:

Dit gebod leg ik u op, mijn zoon Timotheüs, in overeenstemming met de profetieën die voorheen over u uitgesproken zijn, opdat u in deze dingen de goede strijd strijdt.

1 TIMOTHEÛS 1:18

In hoofdstuk 6, vers 12, zegt hij:

Strijd de goede strijd van het geloof. Grijp naar het eeuwige leven, waartoe u ook geroepen bent en de goede belijdenis afgelegd hebt voor vele getuigen.

1 TIMOTHEÛS 6:12

Je hebt dus de goede oorlog en de goede strijd. In 2 Timotheus hoofdstuk 2, de verzen 3 en 4:

Lijd verdrukkingen als een goed soldaat van Jezus Christus. Niemand die in het leger dient, wordt verwickeld in de zaken van het levensonderhoud, opdat hij hem kan behagen die hem voor de krijgsdienst aangenomen heeft.

2 TIMOTHEÛS 2:3-4

In vers 4 gebruikt hij de woorden "goede oorlog" of "goede soldaat" niet, omdat hij daar spreekt over een gewone, natuurlijke oorlog en gewone soldaten, als voorbeeld. Maar de christen is in de goede oorlog, hij is een goede soldaat, hij moet zich gedragen als een goede soldaat. En dan is de laatste verwijzing van dit type te vinden in 2 Timotheus 4:7, waar Paulus zegt:

Ik heb de goede strijd gestreden. Ik heb de loop tot een einde gebracht. Ik heb het geloof behouden.

2 TIMOTHEÛS 4:7

Er zijn dus vier verwijzingen naar de goede strijd, de goede oorlog en de goede soldaat in de twee brieven aan Timotheus, die allemaal dit beeld van de christelijke oorlog oproepen. Dat suggereert dat hij deze leerstellige dwaling, dit gnosticisme, eigenlijk beschouwt als het werk van satan. Hij zegt dat velen zich al hebben afgewend en satan zijn gevolgd. En hij is verwickeld in een strijd tegen satan, en dat is een goede strijd om te voeren. En je moet een goede soldaat zijn; je moet dezelfde houding hebben die een soldaat heeft.

31

Vrouwen en de dwaalleer in Efeze

Nog een paar andere punten die ik snel kan noemen en die duidelijk naar voren komen. Er zijn enkele passages die erop kunnen wijzen dat er in de gemeente van Efeze problemen waren met vrouwen, en mogelijk ook op Kreta, maar er zijn meer verwijzingen die wijzen op de gemeente van Efeze. Nu, ik weet zeker dat je bekend bent met het feit dat een van de belangrijkste uitspraken die de bediening van vrouwen lijkt te beperken, te vinden is in 1 Timotheus hoofdstuk 2, waar hij zegt:

Want ik sta niet toe dat een vrouw onderwijs geeft, en ook niet dat zij de man overheerst, maar ik wil dat zij zich stil houdt.

1 TIMOTHEÛS 2:12

Sommigen geloven dat dit onderwijs alleen van toepassing is op die specifieke situatie in Efeze. Timotheus was in Efeze, en daar waren blijkbaar leerstellige problemen, ketters, enzovoort. Sommigen stellen dat een deel van deze ketterijen werd verspreid door vrouwelijke leraressen. Nu, dat kan waar zijn. Dat kan waar zijn. De vraag of dat onderwijs verder reikt dan Efeze, naar de gemeente van alle tijden, moeten we op het juiste moment bekijken, wanneer we die passage behandelen. Maar ik geloof dat er wel enig bewijs is dat er problemen waren met sommige vrouwen in de gemeente.

Dit is nu geen anti-vrouwenuitspraak, want er waren ook problemen met sommige mannen. Hij maakt ook melding van mannen die onruststokers waren, en hij noemt er een paar bij naam. In veel gevallen waren het alleen mannen die onrust stookten.

Maar in Efeze lijkt het erop dat ook enkele vrouwen daarbij betrokken waren.

De eerste verwijzing staat in 1 Timotheus hoofdstuk 2. In de verzen 9 tot en met 15 vertelt hij hoe een vrouw zou moeten zijn, hoe ze zich zou moeten gedragen. En hij besluit die passage met de suggestie dat vrouwen niet zouden moeten onderwijzen of in posities van gezag over mannen zouden moeten staan. We zullen de grenzen van dat onderwijs onderzoeken wanneer we daar aankomen. Maar dat is de eerste passage waar er mogelijk een aanwijzing is dat vrouwen op hun plaats gehouden moesten worden.

In 1 Timotheus hoofdstuk 4, vers 7, zegt hij:

Maar verwerp de onheilige en onzinnige verzinsels en oefen uzelf in de godsvrucht.

1 TIMOTHEÛS 4:7

In het Engels gebruikt Paulus hier letterlijk de uitdrukking "old wives' fables", oude-wijven-fabels — hij sprak eerder al over Joodse fabels en dergelijke die een probleem vormden — dat suggereert dat er mogelijk enkele oude vrouwen in de gemeente waren die sommige van deze verkeerde leringen verspreidden. Hij zegt in feite: "Blijf uit de buurt van die oude-wijven-fabels."

32

Weduwen, misleiding en onderwijs door vrouwen

In hoofdstuk 5, vanaf vers 13, zegt hij:

En zo leren zij meteen ook om doelloos overal langs de huizen te gaan. En zij zijn niet alleen doelloos bezig, maar zij zijn ook praatziek, en zij bemoeien zich met zaken die hun niet aangaan, en praten over dingen die onbehoorlijk zijn.

1 TIMOTHEÛS 5:13

— hiermee bedoelt hij de weduwen, de jongere, ongehuwde weduwen —

Ik wil dan dat jonge weduwen trouwen, kinderen krijgen, hun huis besturen en aan de tegenpartij geen aanleiding tot laster geven.

1 TIMOTHEÛS 5:14

Daar heb je de duivel weer — die verwijzing was ik bijna vergeten te noemen. Er is daar nog een andere verwijzing naar satan. Natuurlijk is de tegenstander niet per se de duivel. De tegenstander kan ook gewoon een opponent van het christendom zijn, en die waren er. Maar in vers 15 zegt hij wel:

Want sommigen hebben zich al afgewend, de satan achterna.

1 TIMOTHEÛS 5:15

En het woord "satan" betekent "tegenstander." Satan is echter een Hebreeuws woord. In vers 14 hebben we het Griekse woord voor de tegenstander. Maar wat interessant is: hij heeft het hier over vrouwen. Sommige vrouwen hebben zich al afgewend en satan gevolgd, en ze lopen rond als bemoeials die dingen zeggen die ze niet zouden moeten zeggen, en ze geven de vijand aanleiding, enzovoort. Er kunnen dus wat problemen zijn geweest met sommige vrouwen in Efeze.

Ook in 2 Timotheus komt dit punt terug, in 2 Timotheus 3:6, waar hij spreekt over mannelijke leraars die vrouwen ondermijnen. In hoofdstuk 3, vers 6 van 2 Timotheus staat:

Want tot hen behoren zij die de huizen binnensluipen en vrouwtjes in hun macht krijgen die met zonden beladen zijn en door allerlei begeerten gedreven worden,

2 TIMOTHEÛS 3:6

Wat voor soort gevangenschap hij precies in gedachten heeft, wordt niet specifiek benadrukt, maar het is wel heel duidelijk dat bepaalde vrouwen slachtoffer zijn geworden omdat ze lichtgelovig en begerig zijn, en dat ze deze leraars, deze valse

leraars, zijn gaan volgen. En of de vrouwen, nadat ze dat gedaan hadden, zelf verkondigers van die leer zijn geworden, is niet duidelijk.

In Titus hoofdstuk 2, in de verzen 3 tot en met 5, geeft hij specifieke aanwijzingen aan verschillende categorieën mensen: oude mannen, jonge mannen, oude vrouwen, jonge vrouwen. En in vers 3 zegt hij over de oudere vrouwen:

Evenzo moeten de oudere vrouwen in hun gedrag zijn zoals het heiligen past: geen kwaadspreeksters, niet verslaafd aan veel wijn, maar leraressen van het goede,

TITUS 2:3

Oude vrouwen moeten dus onderwijzen. Ze moeten goede dingen onderwijzen. Aan wie moeten ze dat onderwijzen? In vers 4 staat:

opdat zij de jongere vrouwen leren verstandig te zijn, hun man lief te hebben, hun kinderen lief te hebben, bezonnen te zijn en kuis, te zorgen voor hun huishouden, goed te zijn, hun eigen mannen onderdanig te zijn, opdat het Woord van God niet gelasterd wordt.

TITUS 2:4-5

Het klinkt dus alsof hij zich zorgen maakte, en zich ervan bewust was dat het Woord van God soms gelasterd wordt door vrouwen die niet hun juiste rol vervullen. En misschien waren er in Efeze inderdaad vrouwen die een probleem vormden, omdat hij het vaak genoeg noemt in deze brieven. We kunnen het niet met zekerheid zeggen, maar er is misschien een aanwijzing dat er onder de verspreiders van valse leer, of de onruststokers, vrouwen in de gemeente waren.

33

Zware tijden en de laatste dagen van Jeruzalem

Nog twee interessante passages, zowel in 1 als in 2 Timotheus: Paulus voorspelt dat er in de toekomst ergere dingen te verwachten zijn. Met andere woorden, de dingen zijn nu al slecht, en hij voert er een goede strijd tegen, maar hij weet, door wat God hem heeft laten zien, dat het eerst erger zal worden voordat het beter wordt. In 1 Timotheus 4:1 zegt hij:

Maar de Geest zegt uitdrukkelijk dat in latere tijden sommigen afvallig zullen worden van het geloof en zich zullen wenden tot misleidende geesten en leringen van demonen,

1 TIMOTHEÛS 4:1

en zo verder. Het gaat nog door. Hij spreekt daar ook over demonen, leringen van demonen. Hij voorspelt dus dat de dingen in de toekomst niet echt beter zullen worden, maar erger.

Op dezelfde manier zegt hij in 2 Timotheus 3:1:

En weet dit dat in de laatste dagen zware tijden zullen aanbreken.

2 TIMOTHEÛS 3:1

Hier lijkt de uitdrukking 'laatste dagen' iets anders gebruikt te worden dan hij elders doet en dan andere schrijvers elders doen, want in alle andere plaatsen in het Nieuwe Testament lijkt 'laatste dagen' te verwijzen naar de tijd waarin de schrijver leeft, terwijl Paulus het hier lijkt te behandelen als een toekomstige periode. De laatste dagen van wat? Welnu, als, zoals ik elders heb gesuggereerd, 'laatste dagen' de laatste dagen van het Joodse systeem betekent, dan kan hij nog steeds uitkijken naar de toekomst, want dit was in het jaar 67 na Christus. Er waren toen nog drieënhalf jaar te gaan voordat Jeruzalem zou vallen, en die drieënhalf jaar waren de ergste jaren. Het

waren werkelijk gevaarlijke tijden, want in diezelfde drieënhalf jaar voor de val van Jeruzalem was er van allerlei onrust in het Romeinse Rijk. En het was niet alleen Jeruzalem dat te lijden had.

Dat waren de drieënhalf jaar van de Joodse Oorlog, die in het jaar 70 na Christus eindigde met de val van Jeruzalem. De Joden kwamen in opstand in het jaar 66 na Christus, en dat was het begin van de oorlog in Palestina. Het was een bloedige oorlog. De Joden dreven de Romeinen een paar keer zelfs terug, en het leek er bijna op dat ze zouden winnen, zodat de Romeinen zware verliezen leden. Later, daarna, pleegde Nero zelfmoord, en brak er een bloedige burgeroorlog uit in Rome, waarbij verscheidene mensen streden om de positie van keizer. Er was één jaar waarin er vijf keizers waren: Nero, en daarna in snel tempo drie opvolgers die regeerden: één maand, drie maanden en zes maanden. En uiteindelijk werd Vespasianus keizer. Maar er was veel onrust, veel gevaar, er kwamen veel gevaarlijke tijden in de laatste dagen vlak voor de val van Jeruzalem. Dit was — we spreken nu over de jaren 66 tot 70 na Christus — toen al deze dingen gebeurden. Het was niet alleen de Joden, maar het hele rijk maakte in die periode enorme beroeringen mee.

Het zou dus heel goed kunnen dat Paulus die laatste dagen in gedachten heeft. In sommige van zijn geschriften geeft hij aan dat hij, en zijn lezers, in de laatste dagen leven. Maar hier bedoelt hij misschien het allerlaatste deel van die laatste dagen, de laatste resterende jaren voor de val van Jeruzalem, en dat het dan werkelijk heel erg zou worden. Ik denk dat je dit merkt als je Josephus leest: de beschrijving van hoe mensen zullen zijn in de laatste dagen, in 2 Timotheus 3, de verzen 1 tot en met 5, komt sterk overeen met wat je aantreft in Jeruzalem tijdens het beleg, in diezelfde periode.

Hoe dan ook, dat zijn de belangrijkste thema's. Ik weet zeker dat het voor velen van jullie omslachtig heeft aangevoeld. Dat is nu precies het soort werk dat ik heerlijk vind om te doen. Jij misschien niet. Ik vind het geweldig om dat soort dingen op te diepen wanneer ik de Bijbel bestudeer. Maar hoe dan ook, wanneer we er nu in duiken, zullen we bij elke stap bekend materiaal tegenkomen. Wanneer we beginnen met 1 Timotheus door te nemen, zal een groot deel van deze ideeën je al bekend zijn, omdat we ze op deze manier al hebben verkend. Dus we gaan nu beginnen met het materiaal door te nemen. Hopelijk zijn we er snel doorheen, zodat we aan Hebreeën kunnen beginnen. Ik zou ook graag snel aan Hebreeën willen beginnen.

Om verder te lezen

Alle bijbelteksten die in deze lezing aan bod komen, in de volgorde waarin ze gebruikt zijn.

- Genesis 1:31
- 1 Johannes 4:2-3
- 1 Timotheüs 2:5
- 1 Timotheüs 3:16
- 2 Timotheüs 2:17-18
- 1 Timotheüs 1:19
- 1 Timotheüs 4:2
- Titus 1:15
- Titus 1:14
- 1 Timotheus 1:7
- Titus 1:10
- Titus 1:11
- 1 Timotheüs 6:3-4
- 1 Timotheüs 6:20
- 1 Johannes 3:14
- 1 Timotheüs 2:6
- 1 Timotheüs 4:10
- 1 Timotheüs 2:4
- 1 Timotheüs 6:3
- 1 Timotheüs 1:3
- 1 Timotheüs 1:10
- 1 Timotheus 2:12
- 1 Timotheüs 4:6
- 1 Timotheüs 4:11
- 1 Timotheüs 4:13
- 1 Timotheüs 4:16
- 1 Timotheüs 5:17
- 1 Timotheüs 6:1
- 1 Timotheüs 6:2-3
- 2 Timotheüs 2:2

- 2 Timotheüs 2:24
- 2 Timotheüs 3:10
- 2 Timotheüs 3:16
- 2 Timotheüs 4:2-3
- Titus 2:1
- Titus 2:4
- Titus 2:7
- Titus 2:10
- Titus 2:12
- 2 Timotheüs 4:5
- Mattheüs 28:19-20
- 1 Timotheüs 6:2
- 1 Timotheüs 4:15
- 1 Timotheüs 5:7
- 2 Timotheüs 2:14
- Titus 2:15
- Titus 3:8
- 2 Timotheüs 2:11
- Mattheüs 9:13
- 1 Timotheüs 1:11
- 1 Timotheüs 1:18
- 2 Timotheüs 1:12
- 2 Timotheüs 1:14
- Titus 1:3
- 1 Timotheüs 2:10
- Mattheüs 5:16
- 1 Timotheüs 3:1
- 1 Timotheüs 5:24-25
- 2 Timotheüs 2:21
- 2 Timotheüs 3:17
- Titus 1:16
- Titus 2:14
- Titus 3:1
- Titus 3:14

- 1 Timotheüs 1:5
- 1 Timotheüs 3:9
- 2 Timotheüs 1:3
- 1 Timotheüs 2:3
- 1 Timotheüs 5:4
- 1 Timotheüs 1:20
- 1 Timotheüs 3:7
- 1 Timotheüs 5:15
- 2 Timotheüs 2:26
- 1 Timotheüs 6:12
- 2 Timotheüs 2:3-4
- 2 Timotheüs 4:7
- 1 Timotheüs 2:12
- 1 Timotheüs 4:7
- 1 Timotheüs 5:13
- 1 Timotheüs 5:14
- 2 Timotheüs 3:6
- Titus 2:3
- Titus 2:4-5
- 1 Timotheüs 4:1
- 2 Timotheüs 3:1

Lezing © Steve Gregg / The Narrow Path. Nederlandse vertaling © 2026 Vers voor Vers. De bijbeltekst in deze uitgave is ontleend aan de Bijbel in de Herziene Statenvertaling, © 2010/2016 Stichting HSV.